

KIURUVEDEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

SISÄLTÖ

JOHDANTO.....	3
1 VARHAISKASVATUKSEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ	5
2 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTA-AJATUS JA ARVOT.....	7
3 VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	10
3.1 Toimintamuodot Kiuruvedellä.....	10
3.2 Kasvattaja varhaiskasvatuksessa.....	10
3.3 Varhaiskasvatusympäristö.....	12
4 VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEET.....	14
5 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGINEN TOTEUTTAMINEN.....	15
5.1 Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus.....	15
5.2 Lapselle ominainen tapa toimia.....	16
5.2.1 Leikki.....	17
5.2.2 Liikkuminen.....	18
5.2.3 Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen.....	19
5.2.4 Tutkiminen.....	20
5.3 Varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot.....	20

5.3.1 Matemaattinen orientaatio.....	22
5.3.2 Luonnontieteellinen orientaatio.....	22
5.3.3 Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio.....	23
5.3.4 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio.....	24
5.3.5 Esteettinen orientaatio.....	24
5.3.6 Eettinen orientaatio.....	25
6 TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN VARHAISKASVATUKSEN	
JÄRJESTÄMINEN KIURUVEDELLÄ.....	25
6.1 Varhainen tuki päivähoitopalveluissa.....	26
6.2 Erityinen tuki päivähoitopalveluissa.....	27
7 KIELI- JA KULTTUURINÄKÖKOHTIA VARHAISKASVATUKSESSA.....	29
7.1 Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset.....	29
7.2 Viittomakielisten lasten varhaiskasvatus	30
8 YHTEISTYÖ.....	31
8.1 Kasvatuskumppanuus.....	31
8.2 Moniammatillinen verkostotyö	33

8.3 Yhteistyö perusopetuksen kanssa.....	33
8.4 Varhaiskasvatuksen tukipalvelut ja yhteistyö muiden asiantuntijoiden kanssa.....	34
8.4.1 Yhteistyö lastenneuvolan kanssa.....	34
8.4.2 Yhteistyö sosiaalityön kanssa.....	35
8.4.3 Muut yhteistyötahot.....	35
9 VARHAISKASVATUKSEN SISÄLLÖN ARVIOINTI, KEHITTÄMINEN JA SEURANTA.....	36
9.1. Laadun arviointimalli Kiuruvedellä.....	37
9.2. Yksikön vuosisuunnitelman sisältö.....	38
10 LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAATIMISEN PERIAATTEET.....	39

LIITTEET

JOHDANTO

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Stakes 2003) varhaiskasvatus määritellään pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus on yhteistyöprosessi, jossa lapsi omaehtoisen, elämyksellisen ja kokemuksellisen toiminnan kautta vertaisryhmäkontaktien sekä aikuisten tavoitteisen ohjauksen avulla kasvaa aktiivisena ihmisenä.

Keskeisenä lähtökohtana lapsipolitiikassa ja toimintaohjelmien laadinnassa on lapsen itsenäisen subjektiivisuuden käsite. Lapsi on kehittyvä, toimiva ja ainutkertainen yksilö. Oppimisen säätelijänä toimii lapsi itse. Ensisijainen vastuu lapsen tukemista ja kasvattamisesta on hänen vanhemmillaan ja huoltajillaan.

Varhaiskasvatus perustuu elinikäisen oppimisen periaatteelle, jossa jatkumo kouluun on oleellinen. Varhaiskasvatuksen keskeinen toteuttaja on perheen ohella

päivähoitojärjestelmä. Tässä varhaiskasvatussuunnitelmassa *varhaiskasvatus* tarkoittaa kodin ulkopuolella tapahtuvaa kasvatusta.

Varhaiskasvatuksen sisältöä ohjaa valtakunnallinen lainsäädäntö, kunnallinen päätöksenteko ja päivähoidon erilaiset suunnitelmat ja ohjelmat. Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset hyväksyttiin valtioneuvostossa 2002. Linjaukset ovat suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita sekä kehittämisen painopisteitä. Valtakunnalliset varhaiskasvatuksen linjaukset ovat perusta uudelle valtakunnalliselle varhaiskasvatuksen sisällölliselle ohjaukselle, varhaiskasvatussuunnitelmalle. Kiuruveden varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on linjata kiuruvetisen varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita ja sisällöllisiä painotuksia. Tarkoitus on myös tehdä varhaiskasvatustyö näkyväksi ja tuoda esille kehittämistarpeita. Tämän asiakirjan tehtävänä on tukea päivähoitoyksiköitä oman toiminnan suunnittelussa.

Varhaiskasvatussuunnitelma on osa kaupungin varhaiskasvatuksen laadunhallintaa. Tavoitteena on arvioida ja kehittää tavoitteellisesti ja kokonaisvaltaisesti varhaiskasvatusta kaikissa muodoissaan. Erityinen huomio kiinnitetään kasvatustarpeisiin ja sen vaikutuksiin. Lisäksi arvioidaan johtamisen onnistumista, henkilöstön ja työyhteisön toimintaa sekä toiminnan rakenteita. Arvioinnin tehtävänä on jäsentää varhaiskasvatustyötä. Sen avulla selvitetään asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja tunnistaa toiminnan vahvuudet ja kehittämistarpeet. Dokumentointi mahdollistaa

seurannan pidemmällä aikavälillä ja eri toimitahojen osallistumisen arviointiin. Parhain tulos saavutetaan kun arviointi kohdistuu toimintaan eri näkökulmista (henkilöstö, vanhemmat, lasten kokemukset, hallinto).

1 VARHAISKASVATUKSEEN LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ

Merkittävin muutos suomalaisessa varhaiskasvatuksessa viimeisen lähes kolmenkymmenen vuoden aikana on ollut kattavan päivähoitojärjestelmän luominen. Päivähoitolaki vuodelta 1973 (36/1973) velvoittaa kuntaa järjestämään lasten päivähoitoa paikallisen tarpeen mukaan. Laissa päivähoidolla tarkoitetaan päiväkotihoitoa, perhepäivähoitoa, leikkitoimintaa tai muuta päivähoitotoimintaa.

Suomalaisen varhaiskasvatuksen erityispiirteenä ovat useat erilaiset tehtävät:

- * **lapsipoliittinen tehtävä:** lapsella on oikeus tasapainoiseen ja turvalliseen lapsuuteen
- * **koulutuspoliittinen tehtävä:** varhaiskasvatus sisältää kasvatuksen, hoidon ja opetuksen sekä mahdollisuuden vertaisryhmässä toimimiseen
- * **työvoimapolitiittinen tehtävä:** päivähoito mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun
- * **perhepoliittinen tehtävä:** päivähoito tukee kotien kasvatusta

* sosiaalipoliittinen tehtävä: päivähoito yhdessä muiden sosiaalipalvelujen kanssa tukee lapsiperheitä. Päivähoidolla on ennaltaehkäisevä lastensuojelutehtävä ja päivähoito voi toimia lastensuojelupalveluna.

Kiuruvetinen varhaiskasvatus on educare- mallin mukaan tavoitteellista hoitoa, kasvatusta ja oppimisen tukemista. Oppiminen on osa lapsen elämää päivähoidossa. Sitä ei voida irrottaa omaksi kokonaisuudeksi hoito- ja kasvatustilanteista.

Päivähoitolakia on vuosien varrella täydennetty useaan otteeseen mm. päivähoiton kasvatustavoitteiden, kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen osalta. Kasvatustavoitteet on määritelty seuraavasti:

A Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä.

Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvuympäristö.

Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen, vanhempien tai holhoojan vakaumusta.

Edistäessään lapsen kehitystä päivähoiton tulee tukea lapsen kasvua yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen.

Kasvatustavoitteisiin kuuluu myös suomen- tai ruotsinkielisten, saamelaisten, romanien ja eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa.®

Vuonna 1996 voimaan tullut ehdoton oikeus (ns. subjektiivinen oikeus) kunnan järjestämään päivähoitoon on vahvistanut yhteiskunnan järjestämän varhaiskasvatuksen merkitystä. Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen ja vanhemmilla on oikeus saada lapsilleen päivähoitopaikka. Paikan saaminen ei ole sidottu vanhempien työssäkäyntiin tai opiskeluun.

Vanhemmilla on oikeus saada lapselleen kunnan järjestämä päiväkotitai perhepäivähoitopaikka. Kunnan järjestämän päivähoiton vaihtoehtona perhe voi valita lasten kotihoidon tuen, jos perheessä on alle 3-vuotias lapsi tai yksityisen päiväkodin tai perhepäivähoidon. Vanhempien valitessa kunnallisen hoitopaikan kunta osoittaa hoitopaikan ja kunnan tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon vanhempien toiveet hoitomuodosta ja -ajasta. Kunnan on tarjottava hoitopaikka neljän kuukauden kuluessa siitä, kun vanhemmat hakevat hoitopaikkaa. Jos päivähoiton tarve johtuu työllistymisestä, opinnoista tai koulutuksesta, päivähoitopaikka tulee tarjota kahden viikon kuluessa hakemuksen jättämisestä.

Yksityisen hoidon osalta kunnan tehtävänä on valvoa ja huolehtia, että päivähoitopaikka ja siellä annettava hoito vastaavat päivähoidolle annettuja vaatimuksia. Näitä vaatimuksia ovat esimerkiksi päivähoitoa koskevien säädösten mukainen henkilöstön määrä,

henkilöstön pätevyysvaatimukset sekä palvelun tuottajan ilmoittautumismenettely ja siihen liittyvä kunnan tarkastusvelvollisuus. Sekä päivähoitolaki että laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta korostavat yhteistyötä kunnan ja yksityisen palveluntuottajan välillä epäkohtien syntymisen ennaltaehkäisemisessä sekä niiden korjaamisessa. Yhteistyön muotoja ovat ohjaus, neuvonta, koulutus ja keskinäinen vuorovaikutus.

Varhaiskasvatus sekä siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetus on pääsääntöisesti vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista annettavaa suunnitelmallista kasvatusta ja opetusta. Esiopetuksen tavoitteena on parantaa lapsen oppimisen edellytyksiä ja edesauttaa lasten joustavaa siirtymistä varhaiskasvatuksesta koulunkäyntiin.

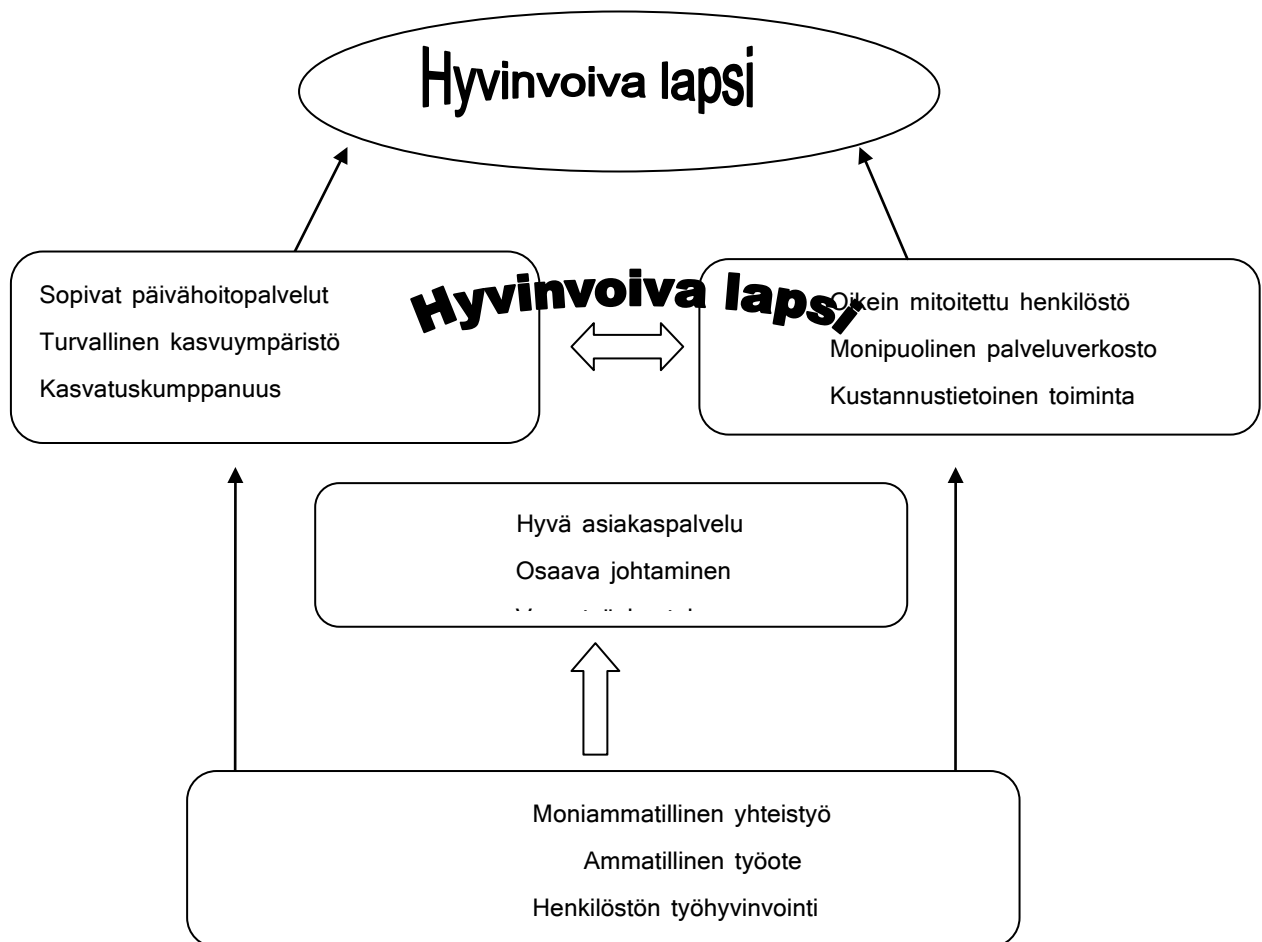
Varhaiskasvatus toimii siltana esiopetukseen ja kouluelämään.

Kiuruvedellä on pitkät perinteen esiopetuksesta opetustoimen alaisuudessa.

Kiuruvesi osallistui jo vuosina 1971- 1985 valtakunnalliseen esiopetuskokeiluun. Sen jälkeen esiopetusta järjestettiin opetushallituksen luvalla vuoteen 2000. Kuusivuotiaiden osallistuminen esiopetukseen on lähes sataprosenttista. Vasussa otetaan huomioon esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmat.

2 VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTA -AJATUS JA ARVOT

Kiuruveden päivähoidon strategia

Kiuruveden varhaiskasvatuksen toiminta-ajatus:

Päivähoito tarjoaa monipuolisia ja laadukkaita palveluja huomioiden lapsen ja perheen tarpeet. Vanhempien kanssa yhteistyössä luodaan turvallinen ja myönteinen kasvu ympäristö, joka turvaa lapselle mahdollisuuden yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen.

Kiuruveden päivähoiton arvot

Turvallisuus

- **kasvuympäristö on fyysisesti ja psyykkisesti turvallinen:**
voit huolehtia jättäessä lapsen hoitoon kun siellä on tarpeeksi osastoovvoo väkettä töessä
- **lapsi voi turvata tuttuun aikuiseen:**
lapsi saap olla mahdollisimman kaavva samassa hoetopaekassa
- **rajat ja säännöt ovat ikätasoiset, selkeät ja yhteiset:**
kun on selkeet säännöt on helpompi hengittää
- **henkilöstöllä on yhteiset pelisäännöt:**
hengitys helpottuu myös aikuisilla

Tasa-arvoisuus

- **perheet kohdataan samanarvoisina:**
kukaan ei ole muita kummempi, ei katota pärstäkerroenta
- **tietoa ja taitoa jaetaan yhteistyössä:**
puhallettaa yhteen hiileen, puhuttaa avvoemesti ja vaella venkoelua
- **henkilöstö toimii ammatillisesti:**
vanahempien kanssa poristaa ja kerrotaa mitä päivällä iha okeesti tapahtu

Kunnioitus

- **lapsi kokee, että hänestä välitetään:**
lapsen pitää tuntea, että se on hyvä kaviointe ja karvonee
- **lapsen persoonallisuutta kunnioitetaan:**
lapsi saap leikkiä semmosiä hommia mistä se okeesti tykkee
- **vanhemmat ovat lapsensa asiantuntijoita ja tekevät lastaan koskevat päätökset:**
perheet arvostettaa ja huomijoijaa niitten erlaeset tarpeet, kuunnellaa perheetä

- **jokainen voi olla oma itsensä:**
ee tarte esittää parempoo ku on, erlaesus on rikkaus
- **työntekijät arvostavat toistensa töitä:**
niin mehtä vaastoo ku sinne huuvettaa, isommallae porukalla osataa töetä tehdä jos on tarvis, arvostettaa hirveesti toestemme töetä ja porukan taetoo.

Luottamus

- **lapsi voi luottaa ja turvata aikuiseen:**
ollaa keskenämme nii hyviä tuttuja, että voep kertoo paha mielesä, aekuse tehtävä on pittee silimät ja korvat aaki ja joskus suusa kiinni
- **henkilöstö toimii rehellisesti suhteessa lapsiin ja vanhempiin:** annetaa hyvvee asiakaspalvelua, kuunnellaa tosissaa suatua pallaatetta, päätökset tehhää pykälien mukkaa
- **toimintakulttuuri on avoin:**
ee kalakateta nurkkii takana, työn tekkoo kärsii kahtoo vahä tarkemmallae linssillä, tievotettaa vanahempia ja yhteistyökumppaneita hyvissä ajjoi muutoksista ja uuvistuksista
- **henkilöstö sitoutuu vaitioloon:**
muitte asioita ee kylillä huuvella, jokkaine puhhuu omistaa mitä haluvaa

Ilo

- **vuorovaikutus on avointa:**
asiat puhutaa sillo ku ne on piällä, jokkaisella on lupa sannoo oma mielpitteesä
- **ilmapiiri on myönteinen:**
lisätää hinkuva ja vähennettää vinkuva
- **onnistumisen kokemuksia on tarjolla:**
kaikki ossoo jotta e ja mistä sitä tietää ettee ossoo jos e kokkeele

- **toiminta on innostavaa:**
porukassa on mukava touhuta, hytkäättää mukavasti ku oppii jotta uutta
- **leikille on tilaa:**
nii kiire ee sua olla ettee leikkiä ehi, pietään vermeet ja vehkeet kunnossa nii ee mäne aeka kampeita korjatessa
- **huumoria löytyy:**
elämätä ee piä ottoo liija ryppyhtasesti, laste naaru on parasta mitä muolimasta löötyy

3. VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1. Toimintamuodot Kiuruvedellä

Yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Se on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys. Lähtökohtana on kasvatustieteelliseen, erityisesti varhaiskasvatukseen ja laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien tuntemiseen perustuva kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta.

Varhaiskasvatusta järjestetään valtakunnallisten linjausten mukaisesti varhaiskasvatuspalveluissa, joista keskeisimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito

sekä erilainen avoin toiminta.

Varhaiskasvatuspalveluita tuottavat kunta, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat sekä seurakunnat. (ks. liite 1)

3.2. Kasvattaja varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen henkilöstö muodostaa moniammatillisen kasvattajayhteisön, jonka toiminta pohjautuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa oleviin yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Kasvattajan on tärkeää tiedostaa oma kasvattajuus ja sen taustalla olevat arvot ja eettiset periaatteet. Oman työn pohtiminen ja arviointi auttavat kasvattajaa toimimaan tietoisesti eettisesti ja ammatillisesti kestävien periaatteiden mukaan.

Varhaiskasvattajalta edellytetään sitoutuneisuutta ja kykyä reagoida lapsen tarpeisiin. Aikuisen tehtävänä on lapsen kehityksen systemaattinen ja tietoinen havainnointi sekä havaintotiedon huomioiminen toiminnan suunnittelussa. Kasvattajat mahdollistavat hyvän ilmapiirin, jossa lapset voivat kokea yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta sekä vaalivat lapsen ystävyyssuhteiden ja hoito- ja kasvatussuhteiden jatkuvuutta.

Tietoinen ja tavoitteellinen kasvatus ja opetus ovat kasvattajille ja kasvattajayhteisölle valintojen tekemistä. Kasvattajien tehtävänä on suunnitella toimintaa ja rakentaa ympäristö, jossa näkyvät sekä lapsille ominaisin tapa toimia että sisällölliset orientaatiot. Näkemys hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta ohjaa kasvattajan toimintaa. Kasvattaja on tietoinen lapsen kasvun ja oppimisen mahdollisuuksista. Kasvattaja kannustaa lasta omatoimisuuteen niin, että lapsi kokee iloa osaamisestaan, mutta saa myös tarvitsemansa avun. Kasvattajat välittävät lapsille ympäristön avulla ja yhteisessä toiminnassa aiempien sukupolvien kokemuksia ja kulttuuriperintöä sekä eri tieteenalojen tuottamaa tietoa.

Kasvattajat kunnioittavat lapsen, lapsen vanhempien ja toistensa kokemuksia ja mielipiteitä ja työskentelevät kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti.

3.3. Varhaiskasvatusympäristö

Kiuruveden varhaiskasvatuksen ympäristöä leimaa maaseutumaisuus ja asumusten laaja levittäytyminen. Kiuruvetisten lasten kasvuympäristö on luonnonläheinen riippumatta siitä, ollaanko taajamassa vai haja-asutusalueella. Kiuruveden lapsipolitiikan linjauksiin ja päätöksentekoon vaikuttavia ohjelmia ovat Kiuruveden kaupungin lapsipoliittinen ohjelma ja kestävän kehityksen ohjelma. Lapsipoliittisen ohjelman mukaan kaupungin eri hallintokuntien tehtävä on taata kaikille lapsille ja nuorille turvallinen elinympäristö ja tasavertaiset mahdollisuudet huolenpitoon ja koulutukseen (oppimiseen) asuinpaikasta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta. Maaseutumaisen kaupungin @luontaisetuja@ ovat puhtaus, luonto ja rauhallisuus sekä vapaus, väljyys ja @pehmeät arvot@. Toisin sanoen liikkumista ja viihtymistä sekä luovuutta lisääviä elementtejä on runsaasti tarjolla. Maaseutumaisen kaupungin heikkouksina lapsipoliittisessa ohjelmassa nähdään pitkät matkat, huonot liikenneyhteydet, haja-asutusalueen palvelujen vähyys sekä kyläkoulujen lakkautukset. Lasten kannalta nämä heikkoudet ovat aiheuttamassa pitkiä matkoja hoitopaikkaan, kouluun tai harrastuksiin.

Valtakunnalliset varhaiskasvatuksen linjaukset (STM 2002) edellyttävät, että varhaiskasvatuksen kasvu- ja oppimisympäristön tulee olla fyysisiltä, psyykkisiltä tiedollisilta ja sosiaalisilta ominaisuuksiltaan lasten varhaiskasvatukselle soveltuvat. Kiuruveden varhaiskasvatukselle on laadittu turvallisuusohjeet, jotka koskettavat sekä henkilökuntaa että huoltajia. Turvallisuusohjeissa korostetaan ennakointia ja työntekijöiden ehdotonta valvontavelvollisuutta.

Oppiminen perustuu lapsen haluun tutkia, kokeilla, leikkiä ja etsiä tietoa. Perustana oppimiskokemuksille ovat arkipäivän erilaiset tilanteet, joissa lapsille annetaan mahdollisuus osallistua toimintaan, kysellä, tehdä omia ratkaisuja ja arvioida toimintaa yhdessä vertaisryhmän ja aikuisen kanssa. Aikuisen ja kasvattajayhteisön tehtävänä on huolehtia siitä, että varhaiskasvatusympäristö edistää opettamista ja oppimista.

Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. **Fyysinen toiminta- ja oppimisympäristö** käsittää varhaiskasvatusympäristön tilat, välineet ja materiaalit. Siihen kuuluvat myös varhaiskasvatusympäristön piha-alue ja muu lähiympäristö. Kiuruveden lapsipoliittisen ohjelman mukaan rakennetun ympäristön tulee tarjota turvalliset ja monipuoliset, lapsen kehitystä tukevat toimintamahdollisuudet. Lapsi on lähiympäristön aktiivinen käyttäjä. Rakennettu ja lähiympäristö ovat merkittävä osa lasten ja ympäristön välistä vuorovaikutusta.

Oppimista edistävä ympäristö mahdollistaa luovan ja monipuolisen toiminnan harmonisessa ja turvallisessa ilmapiirissä. Hyvä ympäristö luo oppimiselle myönteistä mielenlaatua ja motivoi lasta leikkimään, tutkimaan, kokeilemaan ja etsimään tietoa. Oppimisympäristön suunnittelussa otetaan huomioon lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Oppimisympäristöä suunnitellaan ja kehitetään yhdessä lasten ja vanhempien kanssa.

Psyykinen toiminta- ja kasvatusympäristö muodostuu varhaiskasvatusympäristön ilmapiiristä, johon jokainen aikuinen vaikuttaa. Kiuruveden varhaiskasvatuksen tavoitteena on rakentaa ympäristö, jossa työntekijät ja asiakkaat viihtyvät innostavassa ja turvallisessa ilmapiirissä. Lapset kaipaavat kasvuympäristöltään eniten turvallisuutta, jatkuvuutta, pysyvyyttä ja aikuisuutta. Lapsipoliittisessa ohjelmassa painotetaan, että terve ja hyvinvoiva lapsuus tarkoittaa tervettä ja hyvinvoivaa aikuisuutta. Varhaiskasvattajien tehtävänä on tukea lasten kasvua itsestään, ympäristöstään ja toisista ihmisistä vastuuta kantaviksi ihmisiksi.

Lapsen kasvatuksessa on olennaista kasvatusympäristön laatu, etenkin tunneilmasto ja sosiaaliset suhteet. Nämä toteutuvat lasten keskinäisissä, lasten ja aikuisten välisessä kanssakäymisessä ja aikuisten välisissä sosiaalisissa tilanteissa. Kasvatus perustuu yhdessä vanhempien kanssa hyväksytyjen arvojen välittämiseen lapselle ja tavalle, jolla arvot toteutuvat arkipäivän tilanteissa.

Sosiaalinen toiminta- ja kasvatusympäristö käsittää varhaiskasvatustoiminnassa mukana olevat lapset ja aikuiset.

Lapset oppivat koko ajan erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Oppiminen perustuu vuorovaikutukseen ympäristön ja ihmisten kanssa. Toimiessaan vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa lapset muodostavat uusia käsityksiä jo olemassa

olevien käsiterakenteidensa avulla. Lapsi on tiedon rakentaja yhdessä aikuisten ja muiden lasten kanssa.

4. VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEET

Turvalliset ihmissuhteet ovat hyvän oppimistapahtuman perusta. Aikuisen sitoutuminen kasvatus- ja oppimistapahtumaan näkyy herkkyytenä lapsen tunteille ja emotionaaliselle hyvinvoinnille. Sitoutunut aikuinen kuuntelee lasta, antaa lapselle mahdollisuuksia valita toimintojaan, tutkia, tehdä johtopäätöksiä ja ilmaista ajatuksiaan

Varhaiskasvatuksen yleisenä päämääränä on kotikasvatusta tukevana toimintana turvata lapselle hyvä hoito ja edistää lapsen kehitystä sekä oppimismahdollisuuksia. Varhaiskasvatuksen perustana on kasainvälinen lasten oikeuksien julistus, jonka mukaan lapsella on oikeus

- * ihmisarvoisiin kasvuolosuhteisiin
- * nimeen ja kansallisuuteen
- * asianmukaiseen perushoittoon ja kasvatukseen

- * rakkauteen, hellyyteen ja ymmärrykseen
- * kasvatukseen ja koulutukseen

Varhaiskasvattajien tehtävänä on huolehtia, että seuraavat kolme

kasvatuspäämäärää ohjaavat toimintaa tasapainoisesti ja riittävän syvällisesti:

Lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen

- jokaisen lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan
- lapselle suodaan ryhmässä yhteisiä kasvatuksellisia kokemuksia
- lapselle luodaan perusta kehittyä omana ainutlaatuisena persoonanaan

Lapsen sosiaalisten toimintatapojen ja tunnetaitojen vahvistaminen

- lasta ohjataan edistämään myös toisten hyvinvointia
- lapselle opetetaan sosiaalisissa tilanteissa tarvittavia käytännön taitoja
- lasta ohjataan myönteiseen suhtautumiseen muita ihmisiä ja heidän kulttuuriaan kohtaan
- lapselle suodaan yhdessäolosta iloittomien tilanteita

Lapsen asteittainen itsenäisyyden lisääminen

- lapsen itsenäistymisen perusvalmiuksia vahvistetaan ja hänen omatoimisuuttaan lisätään

- lapselle luodaan edellytyksiä ohjata tulevaisuudessa itse omaa elämäänsä ja osallistua omaan elämäänsä koskeviin päätöksiin ja valintoihin

Keskeisten periaatteiden ja päämäärien toteutuminen edellyttää, että toiminta rakentuu vanhempien ja henkilöstön keskinäiselle luottamukselle

5. VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGINEN TOTEUTTAMINEN

5.1. Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus

Varhaiskasvatusta toteuttavien aikuisten ja koko kasvatusyhteisön tehtävänä on vastata siitä, että hoiva sekä kasvun ja oppimisen tukeminen sulautuvat toisiinsa. Aikuisen herkkyys lapsen tunteille ja emotionaaliselle hyvinvoinnille muodostaa perustan lapsen kasvu- ja oppimistapahtumalle. Aikuisten tehtävänä on niin hoito-, kasvatus- kuin oppimistilanteissakin kuunnella lasta, antaa lapsen valita itse toimintoja, tutkia, tehdä johtopäätöksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen on kokonaisvaltaista. Lapsen oman kokemusmaailman huomioon ottaminen on tärkeää uuden tiedon oppimisessa. Mitä nuoremasta lapsesta on kysymys, sitä lähempänä lapsen omaa kokemusmaailmaa tulee myös erilaisten uusien oppimiskokemusten olla.

Arkipäivän tilanteet, työtehtävät sekä fyysiset ja sosiaaliset ympäristöt muodostavat pohjaa pedagogiselle toiminnalle. Lapset oppivat sosiaalisen osallistumisen avulla. Varhaiskasvatuksen ympäristöissä on tärkeää hyödyntää luonnolliset arkipäivän tilanteet ja mahdollistaa lasten osallistuminen erilaisiin toimiin ja työtehtäviin yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lapset eivät pysty oppimaan ympäristössä, missä heidän fyysiset, psyykkiset ja emotionaaliset tarpeensa eivät tule tyydytetyiksi. Toisaalta parhaimmillaan hoitotapahtuma yhdistyy kasvatustapahtumaan ja muodostaa oppimistilanteen.

Hoivan osuus on merkittävä nuorimpien lasten päivähoitossa. Hoiva on sinällään tärkeä pohja pienten lasten varhaiskasvatukselle, mutta ei yksistään riittävä. Elinikäinen oppiminen alkaa nykykäsityksen mukaan viimeistään syntymästä, joten varhaislapsuuden kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle luodaan pohja hyvin varhain. Lapsen tarpeita vastaavalla perushoidolla luodaan perusta lapsen hyvinvoinnille. Lapsi, jonka perustarpeet on tyydytetty, voi keskittää kiinnostuksensa asioihin ja toimintoihin, jotka edusauttavat kasvua, kehittymistä ja oppimista.

5.2. Lapselle ominainen tapa toimia

Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella. Toimiessaan itselleen mielekkäällä tavalla lapsi saa merkityksellisiä kokemuksia, hän ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. Lapsi kokee voivansa osallistua ja hänen hyvinvointinsa lisääntyy.

Kasvattajayhteisön tulee olla tietoinen lapsille ominaisista tavoista toimia. Oman toimintansa kautta sekä varhaiskasvatusympäristöä muokkaamalla kasvattajayhteisö voi mahdollistaa lapsille ominaisen tavan toimia ja sitä kautta merkitykselliset kokemukset. Kieli ja vuorovaikutus ovat mukana kaikessa toiminnassa.

5.2.1 Leikki

Lapset leikkivät leikkimisen itsensä vuoksi ja parhaimmillaan se tuottaa heille syvää tyydytystä. Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.

Leikki on lapselle mielekästä ja merkityksellistä ja siksi se luo oppimiselle myönteisiä asenteita. Leikin avulla lapsessa kehittyvät monet psyykkiset toiminnot, kuten tunteet, huomiokyky, ajattelu ja muisti. Leikki syntyy yhteisöllisyydestä. Se on sosiaalinen tapahtuma, missä lapset yhdessä harjoittelevat erilaisia taitoja, ratkovat ongelmia ja keksivät uusia.

Pienimpien lasten leikki toteutuu vuorovaikutuksessa aikuisen tai isomman lapsen kanssa. Lapset aloittavat varhain myös esineympäristönsä aktiivisen tutkimisen, mikä osaltaan pohjustaa kuvitteluleikkiin siirtymistä. Kuvitteluleikit merkitsevät tästä hetkestä irtaantumista ja mielikuvituksen sekä abstraktin ajattelun alkua. Sääntöleikit houkuttelevat erityisesti isompia lapsia. Lapset ovat luovia, kun heille annetaan siihen mahdollisuus. He käyttävät leikkinsä eväinä elettyä elämäänsä ja kokemuksiaan. Leikissään lapset hassuttelevat, jäljittelevät, pohtivat ja luovat uutta.

Kasvattajayhteisön toiminta

Päivähoidon arjessa tulee antaa riittävästi aikaa ikäkauden tyypillisille leikeille.

Kasvattajan tulee antaa leikkiville lapsille vapautta, aikaa ja tilaa. Joskus onnistunut leikki vaatii ohjausta, jolloin kasvattajan tehtävä on luoda rakenteita ja olla myös osallinen leikin toteutuksessa. Aikuisen rooli leikin kannattelijana on konkreettisin pienimpien lasten sekä kehityksessään tukea tarvitsevien lasten leikeissä. Lapsia havainnoimalla kasvattaja saa tietoa, jota hän tarvitsee voidakseen tarjota lapsille mielekkään, kunkin lapsen kehitysvaiheen ja mielenkiinnonkohteiden mukaisen leikkiympäristön.

Aikuinen osoittaa arvostustaan leikkiä kohtaan kuuntelemalla lapsia, mikä merkitsee sekä leikin havainnointia että kielellistä kommunikointia lasten kanssa. Kasvattajat tutustuvat myös siihen todellisuuteen, jota lasten leikit heijastavat. Kasvattajat seuraavat esimerkiksi lasten populaarikulttuuria, johon media kuuluu nykypäivänä oleellisena osana.

Varhaiskasvatusympäristö

Leikkiympäristön luominen, ylläpitäminen ja uudistaminen ovat olennainen osa varhaiskasvatusta. Rikkaan leikkiympäristön rakentaminen perustuu kasvattajien asiantuntemukseen lasten leikin kehitysvaiheista ja leikkikulttuurista. Leikkiympäristön muokkaamisessa otetaan huomioon myös lasten ajankohtaiset kiinnostuksen aiheet. Lapset osallistuvat ympäristön ylläpitämiseen ja uudistamiseen kykyjensä mukaan. Leikkiympäristön rikastuttaminen tarjoaa luontevan yhteistyömahdollisuuden myös vanhemmille.

Sekä sisä- että ulkotilojen suunnittelussa otetaan huomioon lasten ikä ja kehitys sekä erilaisten leikkien vaatimat aika-, tila- ja välineratkaisut. Välineiden tulee olla monipuolisia sekä muunneltavia, ja niitä tulee olla riittävästi. Leikkiympäristöä laajennetaan lähiympäristöön ja luontoon mahdollisuuksien mukaan. Kiuruvedellä luonto on aina lähellä mahdollistaen liikunta-, seikkailu- ja rakenteluleikit. Retkiltä kerättävää luonnonmateriaalia voi hyödyntää sisäleikeissäkin.

Leikin tavoin puhuttu kieli on ajattelun työkalu. Kieli ja leikki ovat kytköksissä mielikuvitukseen, joka mahdollistaa abstraktin ajattelun. Kieli myös mahdollistaa yhteisen pohdinnan, lasten kysymykset ja ääneen ihmettelyn. Lasten keskinäinen ja

lasten ja aikuisten välinen keskustelu ja muu rikas vuorovaikutus ovat oppimisen edellytys.

5.2.2. Liikkuminen

Kiuruveden päivähoiton liikuntakasvatuksen taustalla on varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Lapsi tarvitsee liikkumista eli liikuntaa kehittyäkseen ja kasvaakseen normaalisti. Lapsen tulee saada mahdollisuus harjoitella liikkumista useissa erilaisissa ympäristöissä ja erilaisten välineiden kanssa. Liikunnan tulee olla luonteva osa lapsen päivän toimintoja. Tärkein on lapsen omaehtoinen liikkuminen. Liikunnan avulla lapsi oppii motorisia perustaitoja, sekä päivittäisen elämän vaatimia taitoja. Hänen itsetunto ja minäkäsitys vahvistuvat, sosiaaliset ja kognitiiviset taidot kehittyvät. Oman kehon hahmottaminen luo perustan oman kehonkuvan syntymiselle. Suhtautuminen liikkumiseen omaksutaan jo lapsuudessa, myös terveyttä edistävät tavat ja tottumukset opitaan ja omaksutaan lapsena

Kasvattajan tulee muokata ympäristö sellaiseksi, että lapsi innostuu liikkumaan monipuolisesti, kokien iloa ja onnistumisen elämyksiä sekä voi opetella liikuttamaan omaa kehoaan itsenäisesti. Kiuruveden maaseutumaisuus luo mahdollisuuden lapsen harjoitella liikkumista vaihtelevassa leikki- ja liikuntaympäristössä. Päivähoitopaikkojen läheltä löytyy monipuolista ympäristöä; hiekkaa, nurmea, metsämaastoa, lunta, jätää ja puistoja. Lapsi saa mahdollisuuden säännöllisesti harjoitella niin omaehtoista kuin ohjattuakin liikuntaa. Kiuruveden päivähoito on mukana joka vuotuisessa Nuori Suomen Varpaat Vauhtiin

kampanjassa. Tavaksi on myös tullut järjestää joka syksy koko päivähoidon yhteinen liikuntatapahtuma urheilukentällä. Kasvattajat saavat koulutusta liikuntakasvatukseen myös liikuntaleikkikoulutuksen avulla.

5.2.3. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen

Varhaiskasvatus tarjoaa lapselle paljon mahdollisuuksia monipuoliseen taiteen kokemiseen ja tekemiseen. Musiikki, kuvallinen ilmaisu, tanssi, draama, kirjallisuus ja erilaiset käden taidot luovat hyvät puitteet tähän toimintaan.

Taide rikastuttaa lapsen mielikuvitusta, tarjoaa oppimisen iloa ja onnistumisen mahdollisuuksia sekä tuntemuksia ja uusia kokemuksia eri aistialueilla. Voimakkaat aistielämykset lapsuudessa synnyttävät mielikuvia, johon aikuisen nostalgia nojaa. Taiteella ja leikillä on elävä yhteys, joskin leikissä on tärkeämpää itse prosessi kuin lopputulos, tuotos.

Taide mahdollistaa lapsen kehityksen yksilönä. Lapsi tarvitsee tekemiselleen aikaa ja tilaa ja rauhaa omalle mielikuvitukselleen ja luovuudelleen. Lapsella on olemassa kyky nauttia mielettömyyksistä, arvojen kyseenalaistamisesta ja absurdeista asioista. Innostunut ja taiteesta nauttiva lapsi luo ympärilleen iloa ja antaa mallin taiteeseen suhtautumisesta.

5.2.4. Tutkiminen

Lapselle on syntymästä saakka luontaista ihmettelyä ja asioiden tutkiminen. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä useammin tutkiminen tapahtuu arjessa tutuilla välineillä sekä leikeissä. Lapsen kasvaessa toimintaan tulee mukaan pohdiskelu, kysymykset ja tutkiminen erilaisilla tutkimisvälineillä. Päivähoitopaikan piha sekä lähiympäristö antavat mahdollisuuden monipuoliseen tutkimiseen.

Kasvattajien tehtävä on järjestää ympäristö haasteelliseksi ja monipuoliseksi, jossa eri-ikäiset ja eri kehitysvaiheessa olevat lapset saavat tutkimisen mahdollisuuksia. Aikuiselta edellytetään herkkyyttä ohjata lasta tutkivaan ajatteluun.

Kiuruveden maaseutumaisuus; lähellä olevat metsät, ympäröivä maaseutu lehmineen ja traktoreineen, Kiurujärven ympäristö sekä ympäröivä luonto on oleellinen osa tutkimisen ympäristöä. Ympäristöä hyödynnetään eri vuodenaikoina. Tutkimalla omaa lähiympäristöön kaikkia aisteja ja omaa kehoaan käyttäen, lasta kannustetaan omaan ajatteluun, ongelmaratkaisuun ja mielikuvituksen käyttöön.

5.3. Varhaiskasvatukset sisällölliset orientaatiot

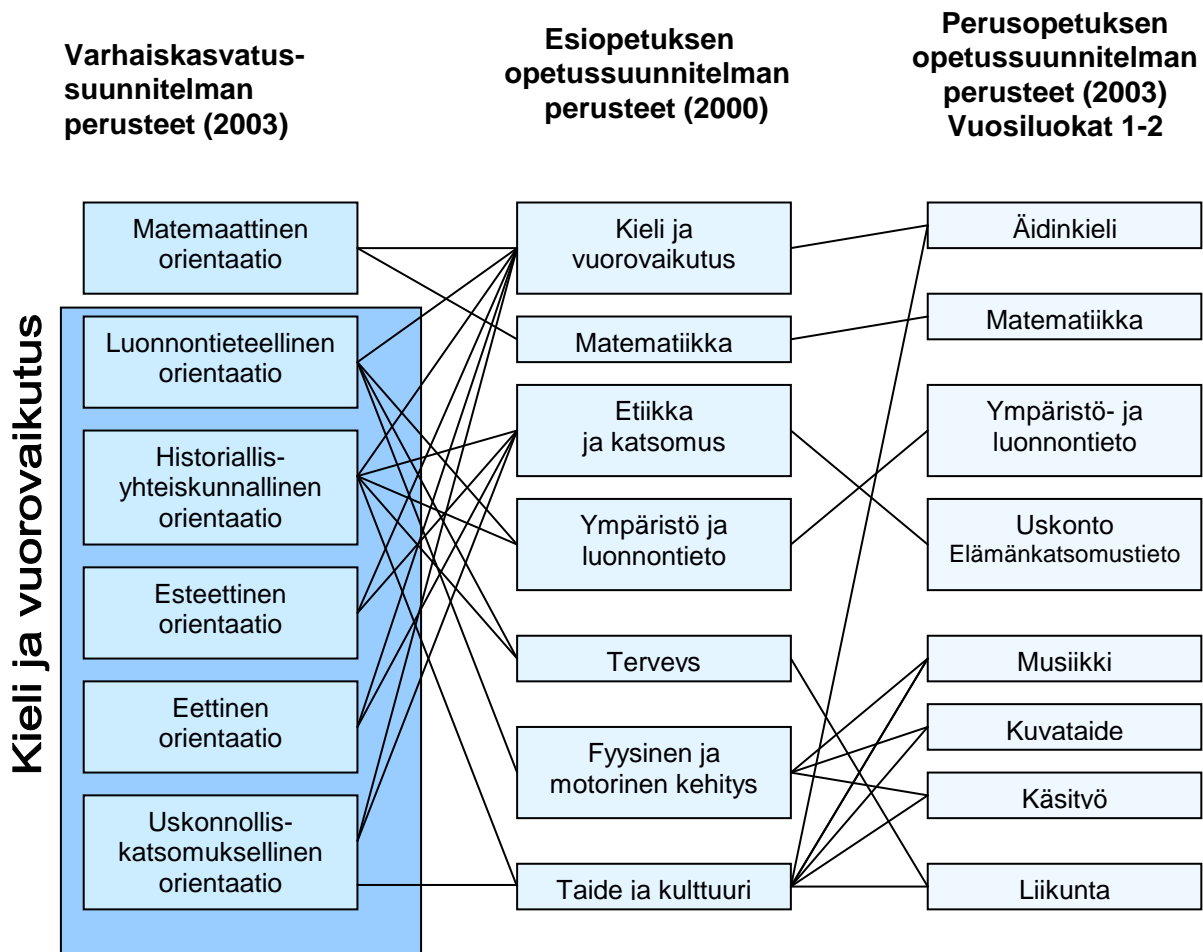
Varhaiskasvatuksessa sisällöllisten orientaatioiden tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu vaan sellaisten valmiuksien hankkiminen, joiden avulla lapsi vähitellen pystyy ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä. Lapset elävät ja oppivat erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. He ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Lapset hahmottavat maailmaansa elämysten, omien tutkimustensa ja kokemustensa kautta. Kasvattajien tekemät arvovalinnat vaikuttavat lasten oppimiseen. Valintojen lähtökohtana on aina lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys ja elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien tarjoaminen.

Orientaatiot muodostavat kasvatuksesta vastuussa olevalle kehyksen siitä, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöjä kasvattajien tulee tarjota, jotta lasten kasvu ja kehitys etenisi tasapainoisesti. Varhaiskasvatuksessa lapselle ei aseteta suoriutumista-vaatimuksia. Orientaatioiden avulla lapsi ymmärtää ympäristönsä erilaisia ilmiöitä ja ne ohjaavat lasta ajatteluun., luovuuteen, mielikuvituksen käyttöön ja omien tunteidensa hallintaan. Orientaatioiden aiheet ja sisällöt ovat tilannesidonnaisia ja ne liitetään lapsen lähiympäristöön ja kokemuksiin.

Lapsen kiinnostuksen kohteilla on tärkeä merkitys orientaatioiden sisältöjen valinnassa. Aikuinen tunnistaa orientaatiot, lapsi ja lapsen kokemukset määräävät orientaatioiden sisällöt. Lapselle ei aseteta suoriutumista-vaatimuksia eikä hän opiskele orientaatioiden sisältöjä.

” Esiopetuksen keskeiset sisältöalueet voidaan sijoittaa varhaiskasvatuksen sisällöllisten orientaatioiden yhteyteen ja osoittaa siten, minkälaisia jatkumoa varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista muodostuu esiopetuksen keskeisiin sisältöalueisiin.”

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 27)

arhaiskasvatuksen orientaatio, esiopetuksen sisältöalueet ja koulun oppiaineet jatkumona (Juhani Hytönen 2002, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Stakes)

5.3.1. Matemaattinen orientaatio

Matematiikka perustuu ympäristön tutkimiseen ja jäsentämiseen. Lapset oppivat matemaattisia käsitteitä kaikilla aisteillaan ja ongelmia ratkaistessaan. Varhaiskasvatuksen tehtävä on ohjata lapsia tekemään havaintoja tilanteista, tapahtumista, esineistä jne. Näiden havaintojen pohjalta lapset harjaantuvat ratkaisemaan erilaisia matemaattisia tehtäviä. Toiminta- ja oppimisympäristö tukee lapsen matemaattista kehitystä tarjoamalla

erilaisia leikkejä, pelejä ja materiaaleja. Omakohtaisten ja konkreettisten kokemusten kautta lapsessa herää kiinnostus ja tutkimisen halu erilaisiin matemaattisiin ilmiöihin.

Matemaattinen orientaatio

- ❖ havainnointi
- ❖ tutkiminen
- ❖ vertaaminen
- ❖ päättely
- ❖ laskeminen

5.3.2. Luonnontieteellinen orientaatio

Lapsi saa tutustua elolliseen luontoon havainnoimalla, tutkimalla ja kokeilemalla. Lähiympäristö eri vuodenaikoina antaa mahdollisuuden luonnontieteellisten käsitteiden kuulemiseen ja oppimiseen. Lapsi saa tutustua luontoon ja luonnonilmiöihin, hänen kysymyksiin vastataan ja hänelle annetaan mahdollisuus tutkia ja tehdä löytöjä itse. Vähitellen lapsi oppii ymmärtämään, mikä vaikutus hänen omalla toiminnallaan on asioihin, ilmiöiden välisiin yhteyksiin.

Varhaiskasvatuksessa luonnontieteellinen orientaatio on kuitenkin vielä paljon arkista yhdessäoloa, vuodenkierron seuraamista ja luonnonilmiöiden ihmettelyä. Elollisen luonnon

ilmiöihin voi tutustua niin ulkona kuin sisälläkin; kulkeminen metsässä, huonekasvien viljely, kasvimaan hoito, luontopelit, luontoaiheiset kirjat sekä juttelu lapsen kanssa ovat pienen lapsen tapa tutustua luontoon.

Luonnontieteellinen orientaatio
❖ havainnointi
❖ tutkiminen
❖ kokeilu
❖ luonnonilmiöt
❖ eläimet ja kasvit
❖ ...

5.3.3. Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio

Historiallis-yhteiskunnallisessa orientaatiossa lapsi rakentaa yhdessä aikuisen kanssa kuvaa menneisyydestä ja tutustuu myös nyky-yhteiskunnan toimintaan. Parhaiten lapsi tutustuu lähialueen palveluihin omien vanhempiensa kanssa. Päivähoidossa lapsi tutustuu eri kohteisiin retkillä ja voi ammentaa näistä kokemuksista aineksia leikkeihinsä.

Kiuruvedellä on museo, jonka ympäristöön voi tutustua vapaasti. Museon toimintaa ja sen esineistöä voidaan esitellä ohjatusti yhteistyössä kulttuuritoimen kanssa. Kulttuuritoimi luo mahdollisuuksia tutustua Kiuruveden entiseen maaseudun elämään; viikatteella näyttäminen, käsin lypsäminen, lampaiden keritseminen.

Päivähoito on yhteydessä vanhuksiin; lasten esitykset joulujuhlissa, vierailut vanhustentalolla Virranrannassa, vanhusten vierailut päiväkodeissa, osallistuminen Vanhusten viikolle. Lasten omat isovanhemmat sekä lähiympäristön vanhukset tuovat lapsille uutta näkökulmaa menneisiin tapahtumiin.

Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatio

- ❖ elämää ennen ja nyt
- ❖ perhe ja lähiympäristö
- ❖ perinteiden vaaliminen
- ❖ tutustuminen lähiympäristöön

5.3.4 Uskonnollis- katsomuksellinen orientaatio

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan lapsen vanhempien kanssa uskontokasvatuksen sisällöstä. Uskontokasvatuksessa tutustutaan lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen, tapoihin ja käytänteisiin sekä lasta lähellä olevien erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin. Lasta askarruttaviin kysymyksiin etsitään yhdessä lapsentasoisia ja realistisia vastauksia. Lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen ja ihmettelyyn.

- ❖ perehdytään lapsen oman uskonnollisen katsomuksen perinteisiin
- ❖ toisten vakaumuksen kunnioittaminen
- ❖ mahdollisuus hiljentymiseen
- ❖ yhteinen pohdinta lapsen esille nostamiin kysymyksiin

5.3.5. Esteettinen orientaatio

Esteettisyys sisältyy lapsen jokaiseen päivään. Päivähoidon tehtävänä on tarjota lapsille erilaisia elämyksiä ja kokemuksia. Näiden kautta lapselle muodostuu omakohtaisia aistimuksia ja tuntemuksia. Aikuisen tulee järjestää ympäristö sellaiseksi, että se tarjoaa mahdollisuuksia lapsen omalle toiminnalle. Lapsi voi ympäristöään havainnoimalla aistia, miten esteettisyys voi olla erilaista. Lapsen töiden hyväksyminen ja kunnioittaminen luovat onnistumisen elämyksiä, jotka rohkaisevat uuden kokeiluun.

Esteettinen orientaatio

- ❖ havaitseminen
- ❖ kokeminen
- ❖ tunteminen
- ❖ taiteen keinoin tuetaan lapsen itsetuntoa
- ❖ lasta innostetaan ilmaisemaan itseään

5.3.6. Eettinen orientaatio

Eettinen kasvatus on osa kaikkea arkipäivän toimintaa. Sen tehtävänä on perusturvallisuuden luominen sekä lapsen kasvaminen tasapainoiseksi yksilöksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstö luo myönteisen ja suvaitsevan ilmapiirin omalla esimerkillään toteuttamalla yhdessä sovittuja arvoja. Aikuinen tukee lapsen myönteisen minäkuvan muodostumista omalla toiminnallaan ja toimii lapselle mallina. Kasvattaja

auttaa lasta ottamaan kehitystasonsa mukaisesti vastuuta omasta käyttäytymisestään, yhdessä sovitut pelisäännöt auttavat lasta erottamaan oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen sekä kunnioittamaan toisen omaa. Opetellaan ottamaan vastuuta luonnon ja ympäristön hyvinvoinnista. Lasta ohjataan luontoa kunnioittavaan elämänasenteeseen.

- ❖ arvo- ja normimaailman kysymykset lapsen kehitystaso huomioiden
- ❖ oikea-väärä

6. TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN VARHAISKASVATUKSEN

JÄRJESTÄMINEN KIURUVEDELLÄ

Lapsen tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana varhaiskasvatuksessa on vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön yhteisen tarkastelun lisäksi lapsella aiemmin todettu erityisen tuen tarve. Lapsi voi tarvita tukea fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla eripituisia aikoja. Tuen tarve voi syntyä myös tilanteessa, jossa lapsen kasvuolot vaarantuvat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystään. Lapsen tuen tarvetta arvioitaessa ja tukea suunniteltaessa on olennaista tunnistaa ja määritellä lapsen yksilölliset toimintamahdollisuudet sekä niihin liittyvät tuen ja ohjauksen tarpeet eri ympäristöissä ja erilaisissa kasvatuksellisissa tilanteissa – luoda

kokonaiskuva lapsesta, hänen vahvuuksistaan sekä häntä kiinnostavista ja innostavista asioista.

6.1. Varhainen tuki päivähoitopalveluissa

Jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle laaditaan yhdessä vanhempien kanssa varhaiskasvatussuunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen tuen tarve. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja sen sisällöstä keskusteltaessa nostetaankin lapsen hyvinvointiin liittyvät huolenaiheet ja ongelmat keskusteluun mahdollisimman konkreettisesti. Tavoitteena on hakea vanhempien kanssa yhteisiä ratkaisuja ja luoda yhteinen toimintastrategia lapsen tukemiseksi, jotta voitaisiin ennaltaehkäistä lapsen tuentarpeen kasautumista ja pitkittymistä.

Kun huoli lapsen kehityksestä herää, käynnistetään Kiuruveden päivähoitossa yhdessä vanhempien kanssa lapsen taitojen havainnointi VARSU- menetelmällä (Kovanen 2005, Bricker 2004). VARSU- menetelmässä vanhemmat ja päivähoitohenkilöstö havainnoivat lapsen taitoja arkitoimintojen yhteydessä kotona ja päivähoitossa. Havainnointitietoon pohjautuvat lapsen tarvitsemat yksilölliset tukitoimet; fyysisen, psyykkisen ja kognitiivisen ympäristön mukauttaminen sekä kuntouttavat elementit (strukturi, lasten keskinäinen vuorovaikutus sekä kasvattajan ja lapsen välinen hyvä vuorovaikutus, lapsen oman

toiminnan ohjauksen tukeminen, VARSU- havainnointiin perustuva kehityksen osa-alueiden tukeminen, itsenäisen selviytymisen tukeminen jne.) kirjataan yhdessä vanhempien, lapsen päivähoidosta vastaavan henkilökunnan sekä kiertävän erityislastentarhanopettajan kanssa osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (Ks. liitteet: Tuetun varhaiskasvatuksen suunnitelma, VARSU-hops). Samalla sovitaan myös varhaiskasvatussuunnitelman seurannasta ja arvioinnista (uuden VARSU- havainnoinnin ajankohta) sekä sovitaan lapsen tarvitsemat omalta paikkakunnaltamme saatavat tukipalvelut toimivaksi kokonaisuudeksi. Lisäksi sovitaan tiedon siirtämisen tavoista yhteistyötahoille. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden suuntaisesta päivittäisestä pedagogisesta toiminnasta toimintaperustaisena ohjauksena vastaavat lapsen kanssa päivittäin työskentelevät päivähoiton työntekijät.

Päivähoitohenkilöstön tärkeä tehtävä on lapsen päivähoiton nivelvaiheisiin (kotoa päivähoitoon, päivähoitomuodosta ja – paikasta toiseen, päivähoidosta esiopetukseen, paikkakunnalta muutto) liittyvä tiedon siirtäminen yhdessä vanhempien kanssa. Onnistunut tiedonsiirto takaa sen, että lapsi ja perhe voivat saada tarvitsemansa tuen (Ks. liitteet).

Lapsen kehityksen arvioinnin ja tukemisen ohella VARSU- menetelmää käytetään Kiuruveden päivähoitossa myös moniammatillisen verkostoyhteistyön välineenä perheen voimavarojen sekä tuen ja palvelujen tarpeen kartoittamiseen. Perheeltä saadun tiedon pohjalta voidaan tarvittaessa kirjata yhdessä perheen, päivähoitohenkilöstön ja muun

yhteistyöverkoston (sosiaalityö, perhetyö, kotipalvelu, perheneuvola, neuvola) kanssa perheen tarvitsemat tukipalvelut perhepalvelusuunnitelmaan (KS: liitteet).

Mikäli käynnistetyt tukitoimet osoittautuvat riittämättömiksi, voidaan tarvittaessa hankkia lapsen tuen kannalta tarkoituksenmukainen asiantuntijalausunto oman paikkakunnan terveystalouksista (neuvolalääkäri, psykologi, psykiatri tai puheterapeutti) tai terveystalouksien läheteellä erikoissairaanhoidosta. Lapsen varhaiskasvatuksen yksilöllistäminen kirjataan osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

6.2. Erityinen tuki päivähoitopalveluissa

Erityispäivähoito on osa lasten päivähoitopalvelua. Kiuruveden päivähoitopalveluissa erityispäivähoito järjestetään yleisten päivähoitopalvelujen yhteydessä perhepäivähoidossa ja päiväkodeissa integraatioperiaatteen mukaisesti, liittämällä tukitoimet osaksi lapsen päivittäistä toimintaa.

Päivähoitopaikkaa hakiessaan erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen vanhemmat liittävät hakemukseen asiantuntijan lausunnon lapsensa erityisen tuen tarpeesta. Päivähoitohakemus toimitetaan perhepäivähoitoon haettaessa perhepäivähoidon ohjaajalle ja päiväkotiin haettaessa päiväkodin johtajalle. Päivähoitomuotoa ja –paikkaa

järjestettäessä huomioidaan lapsen ikä sekä mahdollisuuksien mukaan vanhempien hoitomuotoa ja – paikkaa koskevat toiveet.

Erytispäivähoidon tavoitteena on vastata lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin päivittäisen toiminnan yhteydessä. Tavoitteisiin pyritään tukemalla perhelähtöisesti sekä moniammatillisena verkostotyönä erityistä tukea tarvitsevan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Lisäksi pyritään integraatioideologiaan liittyen järjestämään turvallinen, samanikäisten lasten ryhmään liittymistä tukeva toimintaympäristö. (Ks. liite päivähoidon verkostoyhteistyö; käytänteet ja periaatteet).

Kun lapsella on erityisen tuen tarve, suunnitellaan lapsen varhaiskasvatuksen yksilöllistämistä yhdessä vanhempien, lapsen päivähoitoyksikön työntekijöiden, kiertävän erityislastentarhanopettajan sekä muiden asiantuntijoiden kanssa. Kiertävä erityislastentarhanopettaja kirjaa tuen tarpeet ja yhdessä sovitut tuen järjestämisen tavat osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kyseinen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman osa muodostaa päivähoitolain tarkoittaman kuntoutussuunnitelman (L 7a§) erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevalle lapselle. Pidennetyn ja varhennetun oppioikeuden piirissä oleville lapsille kirjataan perusopetuslainsäädännön edellyttämä HOJKS (Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma). (Ks. liitteet).

Päivähoidon tukitoimet ovat osa kasvatuksellista/ pedagogista kuntoutusta, mutta lapsi ja hänen perheensä saattavat tarvita myös lääketieteellisen kuntoutuksen piiriin kuuluvia

tukipalveluita (kuntoutusohjaus, terapiat). Palvelut järjestetään mahdollisuuksien mukaan kokonaiskuntoutuksena siten, että kasvatuksellinen ja lääketieteellinen kuntoutus muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Palvelujen yhteensovittamiseen kiinnitetään huomiota. (Ks. liite päivähoidon verkostoyhteistyö; käytänteet ja periaatteet).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden suuntaisesta päivittäisestä pedagogisesta toiminnasta vastaavat hänen kanssaan päivittäin toimivat päivähoidon työntekijät. Tarvittavat päivähoidon tukitoimet nivotaan osaksi päivittäistä toimintaa. Päivähoidon tukitoimilla tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja kognitiivisen ympäristön mukauttamista sekä kuntouttavia elementtejä. Kuntouttavia elementtejä ovat mm. struktuuri, lasten keskinäisen sekä kasvattajan ja lapsen välisen hyvän vuorovaikutuksen tukeminen, lapsen oman toiminnan ohjauksen tukeminen, VARSU- havainnointiin perustuva kehityksen osa-alueiden tukeminen sekä lapsen itsenäisen selviytymisen tukeminen.

Lapsen tuentarpeiden huomioiminen edellyttää riittäviä henkilöstöresursseja. Henkilöstöressurssien osalta lapsen tuentarpeet huomioidaan Kiuruveden päivähoitossa lisäämällä avustavaa henkilöstöä (henkilökohtainen tai ryhmäavustaja) tai pienentämällä lapsiryhmää. Kiuruveden päivähoitossa työskentelee viisi avustajaa, joilla kaikilla on perhepäivähoitajan tai lastenhoitajan ammattitutkinto. Avustavaa henkilökuntaa palkataan lisää tilapäisiin työsuhteisiin tarpeen mukaan. Kiertävä erityislastentarhanopettaja vastaa avustavan henkilökunnan perehdyttämisestä ja kouluttamisesta.

Kiertävä erityislastentarhanopettaja – päivähoidon laaja-alainen erityisopettaja - tukee päivähoiton työntekijöitä. Hän esim. kirjaa lapsen yksilöllistämisen tavoitteet ja keinot lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, antaa konsultaatioapua ja työnohjausta, ohjaa työaikaresurssinsa puitteissa tilapäisesti lasten yksilö-, pari- tai pienryhmätoimintaa sekä järjestää erityispäivähoitoon liittyvää koulutusta. Jotta voisimme tarjota Kiuruvedellä laadukasta palvelua myös erityispäivähoidon näkökulmasta, tarvitaan jatkuvaa valtakunnallisten linjausten ja kaupungin oman strategian näkökulmista lähtevää kehittämis- ja suunnittelutyötä, joka on eräs kiertävän erityislastentarhanopettajan keskeisimpiä työalueita.

7. KIELI- JA KULTTUURINÄKÖKOHTIA VARHAISKASVATUKSESSA

7.1. Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset

Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus nauttia yhteisistä varhaiskasvatuspalveluista siten, että lapsi kokee kuuluvansa ryhmään ja että hänen sosiaalisia kontaktejaan tuetaan. Varhaiskasvatuksessa toteutetaan hyvää kulttuurista ymmärrystä, jotta erilaisten perheiden lasten tarpeita ja vanhempien kasvatukselle asettamia tavoitteita voidaan käsitellä henkilöstön ja vanhempien kesken tasavertaisesti ja vastavuoroisesti.

Maahanmuuttajalasten varhaiskasvatuksessa on erityisen tärkeää keskustella vanhempien kanssasomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista. Varhaiskasvatuksella pyritään edistämään lapsen kotoutumista.

Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. On kuitenkin tärkeää tukea lapsen mahdollisuutta ilmentää omaa kulttuuritaustansa varhaiskasvatuksessa, jotta lapsen oma identiteetti vahvistuisi. Varhaiskasvatuksessa lasta rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään, vaikka lapsen äidinkieltä taitavia työntekijöitä ei olisikaan käytettävissä. Vanhempien tietoa ja osaamista hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan.

Osallistuminen varhaiskasvatukseen tukee eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten mahdollisuutta oppia suomea toisena kielenä luonnollisissa tilanteissa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Kiuruveden päivähoitossa suomea ensimmäisenä vieraana kielenään opettelevan lapsen mahdollisuutta ilmaista toiveitaan arkitilanteissa sekä ymmärtää ympäristön toimintoja ja tapahtumia tuetaan tarvittaessa PCS- tai valokuvien (kuvallinen päivästrukturi, leikkien/ toimintojen valinta kuvien jne.).

Lapsi tarvitsee myös järjestelmällistä ohjausta kielen omaksumiseen ja käyttöön. Kiuruveden päivähoitossa kiertävä erityislastentarhanopettaja kirjaa tavoitteet osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa keskustellen yhdessä vanhempien ja lapsen päivähoitoyksikön työntekijöiden kanssa. Vanhempien halutessa kutsutaan keskusteluun

mukaan tulkki. Vanhemmille kerrotaan myös oman äidinkielen kehittämisen merkityksestä ja keinoista pohjan luomiseksi toiminnalliselle kaksikielisyydelle.

7.2. Viittomakielisten lasten varhaiskasvatus

Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Kiuruveden päiväkotien ja perhepäivähoidon työntekijöiden valmiutta käyttää viittomia puheen tukena tai viitottua suomenkieltä tuetaan järjestämällä koulutusta yhteistyössä kansalaisopiston kanssa. Opettajana toimii viittomakielen tulkki. Päivähoitohenkilöstöllä ei ole sen sijaan valmiutta viittomakieleen.

8. YHTEISTYÖ

8.1. Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan eri toimijoiden yhteistä näkemystä yhdessä toimimisen ja yhteistyön tärkeydestä. Lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys ovat mahdollisia vain jos vanhemmat ja päivähoitohenkilöstö toimivat yhdessä,

samansuuntaisesti lapsen parhaaksi. Tämä edellyttää tietoista sitoutumista toimintaan yhdessä kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi. Tavoitteena on vanhempien ja päivähoiton henkilöstön keskinäinen luottamus ja toistensa kunnioittamista. Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu. Henkilöstöllä on koulutuksensa antama ammatillinen tieto ja osaaminen.

Lapsen aloittaessa päivähoiton varmistetaan, että vanhempien ja henkilöstön keskinäinen luonteva yhteistyö tapahtuu sekä yksilö- että yhteisökohtaisesti. Vanhemmat voivat käydä tutustumassa yhdessä lapsensa kanssa hoitopaikkaan jo ennen kuin lapsi aloittaa hoidon.

Kasvatuskumppanuudessa on kysymys vanhempien ja henkilöstön asennoitumisesta yhteiseen kasvatustehtävään. Henkilöstöllä on ensisijainen vastuu kasvatuskumppanuuden idean sisällyttämisestä luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta.

Kasvatuskumppanuudessa koti ja päivähoito tuodaan lähelle toisiaan. Tavoitteena on, että kasvattaja saa tukea ja arvostavaa suhtautumista omaan tehtäväänsä päivähoitossa ja vanhempaa autetaan ylläpitämään ja vahvistamaan suhdettaan lapsen kotipiirissä. Lasta kannatellaan kasvuympäristöihin liittymisen ja vaihtumisen tilanteissa. Varhaiskasvattajan tehtävänä on kannatella lapsen ja vanhemman ensisijaista suhdetta.

Kiuruveden omassa lapsen vasussa on mukana yhteistyölomake, joka käydään läpi tutustumisvaiheessa. Vanhemmat ovat täyttäneet lomakkeen ennen kuin lapsi tulee päivähoitoon. Tutustumislomakkeen tarkoitus on toimia lapsikohtaisen suunnittelun

perustana, varhaiskasvattajien työvälineenä sekä yhteistyövälineenä vanhempien ja päivähoidon välisessä yhteistyössä Yhteisesti sovitut periaatteet ja tavoitteet toimivat varhaiskasvatustoiminnan perustana päivähoidossa.

Henkilöstön vastuulla on, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta keskustellaan ja sitä arvioidaan yhdessä vanhempien kanssa. Kukin yksikkö miettii toimintatapoja, miten vanhemmat perehdytetään varhaiskasvatussuunnitelmaan ja miten he voivat osallistua suunnitteluun ja arviointiin. Tavoitteenamme on, että tarjoamamme päivähoito tukee parhaalla mahdollisella tavalla lapsen yksilöllistä kasvua, kehitystä ja oppimista. Tähän tavoitteeseen ja päivähoidon ja vanhempien väliseen kasvatukselliseen kumppanuuteen tarvitaan perheen asiantuntemusta omasta lapsestaan, lapsen omien mielipiteiden ja tarpeiden kuuntelua ja havainnointia sekä päivähoitohenkilöstön kokemusta ja osaamista.

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on myös vahvistaa vanhempien yhteistyömuotoja ja -tapoja.

Kasvatuskumppanuuden erityisenä tavoitteena on tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhain lapsen jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella mahdollisesti havaittavissa oleva ilmeisen erityisen tuen tarve ja luoda yhteinen toimintastrategia lapsen auttamiseksi ja tukemiseksi.

Keinoja kasvatuskumppanuuden luomiseksi:

Tasavertaisella ja toista kunnioittavalla tavalla luodaan vanhempien kanssa luottamuksellinen ja keskusteleva kasvatusilmapiiri. Päivittäiset keskustelut vanhempien kanssa ovat ensisijaisesti henkilöstön vastuulla.

Yhdessä vanhempien kanssa lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma syksyisin/ pian hoidon alkamisen jälkeen ja sen toteutumista arvioidaan keväisin.

Vanhempien kanssa käydyt keskustelut huomioidaan päivähoiton kasvatuksen arjen toiminnan suunnittelussa. Suunnitelman tulee olla henkilöstön käytössä ja vanhempien saatavilla.

Toimintavuoden aikana järjestetään vanhempainilaisuuksia, esim. vanhempainillat, perheillat, erilaiset tapahtumat.

Vanhemmille annetaan mahdollisuus perustaa vanhempainryhmiä

Vanhemmille annetaan mahdollisuus antaa palaute asiakastyytyväisyyskyselyillä ja lapset osallistuvat myös toiminnan arviointiin heille soveltuvien menetelmin

8.2. Moniammatillinen verkostotyö

Kunnassamme on toiminut syksystä 2004 alkaen moniammatillisen verkostoyhteistyön kehittämisryhmä. Työryhmän tavoitteena on ollut kuntamme opetus-, sosiaali- sekä terveystoimen yhteistyökäytänteiden ja periaatteiden kehittäminen. Ryhmä on luonut työkohtaiset palvelumallit sekä kehittänyt verkostoyhteistyötä oman kaupungin sisällä (ks.luku 6 sekä liite päivähoiton verkostoyhteistyö; käytänteet ja periaatteet). Ryhmä kokoontuu kiertävän erityislastentarhanopettajan johdolla kaksi kertaa vuodessa. Työryhmään kuuluu edustajat päivähoitosta sosiaalityöstä, kotipalvelusta, neuvolasta, koulutoimesta, vammaispalvelusta sekä perhe- ja mielenterveyskeskus Ankkurista. Verkostoyhteistyön keskeisimpiä tavoitteita on mahdollisimman varhaisen tuen tarjoaminen lapselle ja hänen perheelleen.

8.3. Yhteistyö perusopetuksen kanssa

Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen tulee muodostaa lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevä kokonaisuus. Kokonaisuuden muodostumisen kannalta on oleellista, että opetustoimen ja varhaiskasvatuksen välille luodaan sellaiset yhteistyömuodot ja rakenteet, jotka varmistavat lapsen kasvatuksen ja opetuksen jatkumon muodostumisen.

Sekä varhaiskasvatuksella että perusopetuksella tulee olla arvoihin perustuva yhteneväinen käsitys siitä, mitä tarkoitetaan lapsen kasvun ja oppimisen tukemisella.

Jatkumon muodostumisen ytimenä on koulun ja varhaiskasvatuksen yhteinen käsitys oppimaan oppimisesta, kasvatuksesta ja opetuksen sisällöistä, sosiaalisista taidoista, lapsen erityisen tuen tarpeesta ja käytännön tasolla tapahtuvasta tiedon siirrosta varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen ja opetustoimesta varhaiskasvatukseen.

Lapsi voi käydä tutustumassa esikouluun yhdessä vanhempiensa kanssa ennalta ilmoitettuna tutustumispäivänä. Tutustumistilaisuudessa voi tarvittaessa olla mukana myös päivähoidon henkilöstöä, esim. avustajan ominaisuudessa.

Esikoulua edeltävänä keväänä perhepäivähoitaja ja perhepäivähoidonohjaaja

tai päiväkodin vastuuhenkilöt ja esikouluun siirtyvän lapsen vanhemmat

täyttävät yhdessä APäivähoidon ja vanhempien terveisiä esiopetusyksikköön@-

kaavakkeen. Tämän kaavakkeen tarkoituksena on antaa tulevalle esiopettajalle tietoa lapsen kehityksestä. Kaavakkeeseen voidaan halutessa kirjata myös muita lapsen oppimiseen liittyviä asioita, jotka esiopettajan on hyvä tietää ennen kouluvuoden alkamista. Erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeet arvioidaan ja tarkennetaan varhaiskasvatussuunnitelmaan tarvittavien tukitoimien saamiseksi myös esiopetusryhmässä.

Vanhemmat voivat viedä kaavakkeen itse lapsensa tulevalle esiopettajalle esikouluun tutustumispäivänä tai päivähoidon henkilöstö voi toimittaa sen opettajalle kevään yhteistyöpalaverissa. Palaverissa ovat mukana esikoulunopettajat, päivähoidon edustajat,

kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä koulun erityisopettaja.

Yhteistyö koulun ja päivähoidon välillä jatkuu koululaisten iltapäivähoidon kautta. Sopivia yhteistyö muotoja ovat myös yhteiset vanhempainillat ja erilaiset tapahtumat sekä vierailut.

8.4. Varhaiskasvatuksen tukipalvelut ja yhteistyö muiden asiantuntijatahojen kanssa

8.4.1 Yhteistyö lastenneuvolan kanssa

Neuvolan ja päivähoiton yhteistyötä kehitetään säännöllisesti kokoontuvassa neuvolan ja päivähoiton yhteistyöryhmässä, johon kuuluvat: päivähoiton johtaja, päiväkotien johtajat, perhepäivähoidonohjaaja sekä päivähoitohenkilöstön edustaja.

Kiuruvedellä 4- vuotiaan lapsen neuvolatarkastus tapahtuu neuvolan, vanhempien ja päivähoiton tehostettuna yhteistyönä. Tavoitteena on mahdollisimman hyvä lapsen kehityksen tukeminen ja varhainen tukitoimien käynnistäminen. Neljä vuotta täyttävän lapsen vanhemmat ja lapsen perhepäivähoitaja/päiväkodin työntekijä täyttävät yhdessä ”Vanhempien ja päivähoiton terveisiä neuvolaan” – kaavakkeen. Vanhemmat vievät em. kaavakkeen mukanaan terveydenhoitajalle, joka kirjaa kaavakkeeseen omat huomionsa lapsen kehityksestä ja palauttaa kaavakkeen vanhempien mukana päivähoitopaikkaan.

Mikäli ilmenee, että kehityksen jollakin osa-alueella on seurannan tai tukemisen tarve, ja lapsi ei ole päivähoidossa, ohjaavat terveydenhoitajat vanhempia lapsineen avoimen päiväkodin toimintaan tai hakemaan päivähoitopaikkaa. Tarvittaessa terveydenhoitajat ohjaavat muidenkin ikäkausitarkastusten yhteydessä hakemaan päivähoitopalvelua. Kiertävään erityislastentarhanopettajaan terveydenhoitaja on yhteydessä vanhempien luvalla, mikäli jo päivähoitopalveluiden piirissä oleva lapsi näyttäisi hyötävän päivähoidon tukitoimista.

8.4.2 Yhteistyö sosiaalityön kanssa

Sosiaalityön kanssa päivähoito tekee perhetyötä. Työn tarkoituksena on auttaa perheitä jaksamaan arjessa. Päivähoito ja sosiaalityö ovat sopineet keskinäisistä lapsen etua palvelevista yhteistyökäytännöistä ja periaatteista tilanteisiin, joissa neuvotellaan yksittäisen lapsen asioista tai edellytetään yhteistyön käynnistämistä viranomaisten kanssa. Mikäli lapsi on tullut päivähoitoon sosiaalityön avohuollon tukitoimena, on päivähoiton tehtävänä tukea lasta kasvatuksellisesti. Työskentelyn tavoitteet, keinot tavoitteiden saavuttamiseksi sekä tavoitteiden toteutumisen seuranta kirjataan yhdessä perheen, sosiaalityöntekijän sekä päivähoiton työntekijöiden kanssa moniammatillisen yhteistyön vastuukarttaan.

8.4.3 Muut yhteistyötahot

Perhe- ja mielenterveystyönkeskus Ankkurin kanssa päivähoito tekee perhetyötä. Työn tarkoituksena on auttaa perheitä jaksamaan arjessa.

Seurakunnan ja päivähoidon väliseen yhteistyöhön kuuluvat perinteiset lasten joulu- ja kevätkirkko. Lisäksi seurakuntapastori käy päiväkodeissa kun suunnitellaan uskontokasvatusta uudelle toimintakaudelle. Myös kanttori käy pitämässä päiväkotien lapsille laulutuokioita, joilla ovat aiheena lasten hengelliset laulut ja virret.

Hammashoitajat vierailevat syksyisin päiväkodeissa kertomassa lapsille hampaiden hoidosta ja terveellisistä ruokailutottumuksista. Samalla he ohjaavat lapsia oikeaoppiseen hampaiden harjaukseen. Hammashuoltajat myös jakavat päivähoitoon hampaiden hoitoon liittyviä tiedotteita.

Palolaitoksen kanssa yhteistyössä on päiväkoteihin laadittu pelastussuunnitelmat, jotka tarkistetaan ajoittain. Pelastussuunnitelma sisältää toimintaohjeet hätäilmoituksen tekemiseen, tapaturman, sairaskohtauksen, lapsenkatoamisen, ulkopuolisen häirinnän, sähkökatkoksen, vesivuodon, tulipalon varalta ja yleisen vaaramerkin varalta.

Palolaitos on myös kouluttanut päivähoitohenkilöstöä toimimaan

tulipalotilanteessa sekä vierailut päiväkodeilla valistamassa ja ohjaamassa lapsia vaaratilanteiden varalta.

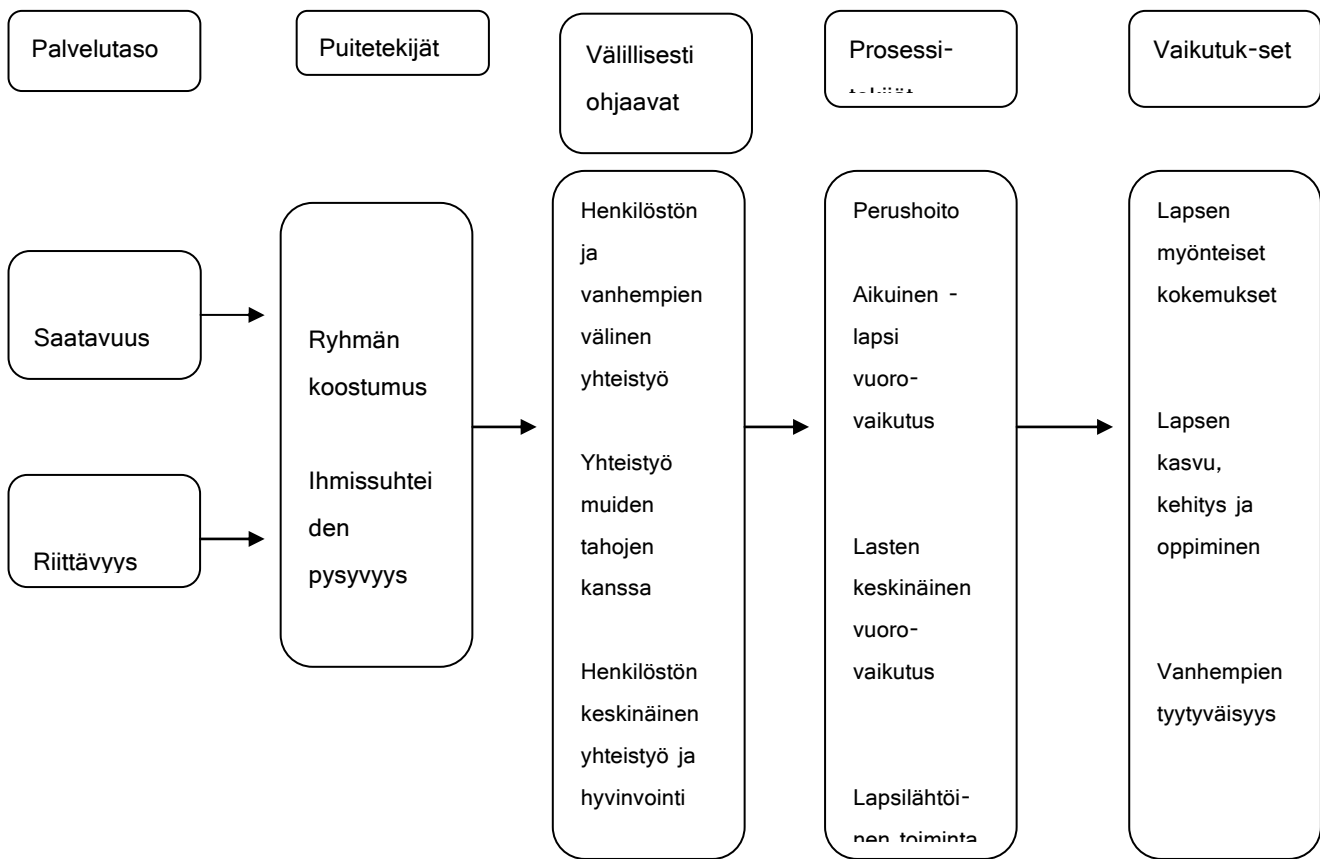
9. VARHAISKASVATUSTOIMINNAN SISÄLLÖN ARVIOINTI,

KEHITTÄMINEN JA SEURANTA

Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan, arvioinnin ja kehittämisen tavoitteena on turvata varhaiskasvatuksen hyvä laatu eri toimijoiden näkökulmasta. Tämä edellyttää, että työtä tehdään systemaattisesti ja organisoidusti. Toimintaa arvioidaan sovituin perustein ja menetelmin. Tuloksia hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Arviointi ja toiminnan kehittäminen nivoutuvat toisiinsa ja se vaatii pitkäaikaista sitoutunutta kehittämistä, hyvää suunnittelua ja koulutusta, jotta se voi muodostua jatkuvaksi a luonnolliseksi osaksi arkipäivän työtä.

9.1. Laadun arviointimalli Kiuruvedellä

Kiuruvedellä laadun mittaus perustuu Oulun yliopistossa Eeva Hujala-Huttusen päivähoiton laadunarviointimalliin. (Hujala, Parrila ym.1999,80.) Varhaiskasvatuksen laadunhallinnalla tarkoitetaan toimintatapaa, jonka avulla lapset, vanhemmat, henkilökunta ja hallinto yhdessä arvioivat ja kehittävät toimintaa tavoitteiden mukaisesti. Menetelmän taustalla on laadunarviointimalli, jonka mukaan päivähoiton hyvä, kokonaisvaltainen laatu edellyttää eri laatutekijöiden huomioimista. Eri laatutekijät ovat toisistaan riippuvaisia.

Lähde: Laadun hallinta varhaiskasvatuksessa Eeva Hujala, Sanna Parrila, Päivi Lindberg, Veijo Nivala, Leena Tauriainen, Pirkko Vartiainen 1999.

Malli edellyttää järjestelmällistä arviointityötä, jonka perustana on yhteinen toimintatapa organisaatiossa. Malli voidaan esittää myös mittaristona, missä välilliset tekijät vastaavat organisaation osaamista ja puitetekijät ovat pitkälti sidoksissa kaupungin taloudellisiin voimavaroihin.

Organisoinnin ja vastuiden lisäksi laadunhallinnan tavoitteena on synnyttää jatkuva dynaamisen arvioinnin ja työn tutkimisen perinne työyhteisöihin. Työyhteisössä tapahtuva työ perustuu asiakkaiden tarpeisiin ja uusiin teoreettisiin näkökulmiin, jotka tukevat työn vaikuttavuutta.

Kiuruveden varhaiskasvatuksessa asiakaspalautetta on kerätty erikseen vanhemmilta ja

lapsilta laatukselyillä. Päivähoitoyksiköt arvioivat omaa toimintaansa laatukriteerein. Itsearviointi ja vertaisarviointi ovat hyviä ja toimivia menetelmiä. Laatu arvioidaan Laadun arviointi päivähoitossa – projektissa kehitetyllä työvälineillä. Näitä työvälineitä ovat lapsen henkilökohtaiset oppimissuunnitelmat, havainnointilomakkeet ja yhteistyölomakkeet. Jokaiselle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsikohtaisten suunnitelmien tekeminen päivähoitossa tukee arvioivan työotteen kehittymistä. Kasvattajat voivat myös dokumentoida ja arvioida omaa arkipäivän toimintaansa.

Eri lähteistä peräisin olevan tiedon pohjalta kehitetään työntekijöiden ammattitaitoa ja palveluiden kokonaisuutta vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Hiljaista tietoa halutaan tehdä näkyväksi ja toisille jaettavaksi.

Yksikön toimintaa suunnitellaan ja kehitetään arvioinnin tulosten pohjalta. Toimintaa arvioidaan yksilö-, ryhmä- ja työyhteisötasolla, sekä vanhemmilta saadun palautteen perusteella yhteistyössä henkilöstön, lasten ja vanhempien sekä kunnallisten päättäjien kanssa.

Yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan

- ❖ mitä arvioidaan
- ❖ milloin
- ❖ millaisin muodoin esim. kyselyillä tai keskusteluilla
- ❖ kuka arvioi (henkilöstö, lapset, vanhemmat)

9.2. Yksikön vuosisuunnitelman sisältö

Varhaiskasvatussyksiköt laativat/tarkistavat vuosittain suunnitelman, mihin sisältyy seuraavia asioita:

- Edellisen toimikauden arviointi (tavoitteet, onnistuminen ja kehittämiskohteet)
- Toimiyksikön strategisen suunnitelman tiivistelmä

- Toimiyksikön arvot
- Taloudellinen näkökulma toimintaan
  - tavoitteet
  - menestystekijät
  - toimenpiteet
  - miten mitataan (missä näkyy)
- Asiakasvaikuttavuus
  - tavoitteet
  - menestystekijät
  - toimenpiteet
  - miten mitataan (missä näkyy)
- Prosessit ja rakenteet
  - tavoitteet
  - menestystekijät
  - toimenpiteet
  - miten mitataan (missä näkyy)
- Uudistuminen ja henkilöstön työkyky
  - tavoitteet
  - menestystekijät
  - toimenpiteet
  - miten mitataan (missä näkyy)
- Kuvaus yksikön toiminnasta ja toiminnan painopisteistä (lasten laatukyselyn tulokset, projektit yms)
- Kuvaus yhteistyöstä perheen kanssa (kasvatuskumppanuus)
- Yhteistyö lähikoulun kanssa
- Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa
- Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa
- Toiminta-aika
- Lapsiryhmät ja lasten määrä
- Henkilökuntaluettelo

10. LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN LAATIMISEN PERIAATTEET

Varhaiskasvatus perustuu henkilöstön ja vanhempien yhdessä laatimaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jonka tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman perusteella koko henkilöstö voi toimia johdonmukaisesti ja lapsen yksilölliset tarpeet tiedostaen. Henkilöstön tehtävänä on havainnoida lapsen kehitystä systemaattisesti ja tietoisesti ja ottaa tämä huomioon toiminnan suunnittelussa ja yhdessä vanhempien kanssa tehtävissä lapsikohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tässä ovat apuna eri-ikäisten lasten havainnointiin tarkoitettut lomakkeet.

Lapsen henkilökohtaisessa suunnitelmassa otetaan huomioon lapsen kokemukset, tämän hetken tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan vanhempien kanssa keskusteltu kasvatuskumppanuuden perhekohtainen sisältö ja toimintatavat. Lapsen esiopetuksen opetussuunnitelma ja varhaiskasvatussuunnitelma muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään tarvittaessa varhaiskasvatuksen yksilöllistäminen, jossa määritellään tukitoimien tarve ja järjestämisen tavat. Perhettä tuetaan etsimään muutostilanteissa lapsen edun mukaisia ratkaisuja ja ennaltaehkäisevänä tukena turvataan lapsen kiintymyssuhteiden ja varhaiskasvatuksellinen jatkuvuus mahdollisuuksien mukaan.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti sekä henkilöstön kesken että vanhempia tavatessa. Arviointi antaa pohjan uusien kasvatuskäytäntöjen yksilölliselle suunnittelulle. Sen lisäksi vanhempien kanssa sovitaan määräaika, jolloin varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen arvioimiseen ja päivittämiseen varataan yhteinen aika.

(Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000).

Lapsi voi myös itse osallistua suunnitelman laatimiseen ja arviointiin vanhempiensa ja henkilöstön yhdessä sopimalla tavalla.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaprosessin vaiheet:

➤ Arviointi ja lapsikohtaisen tiedon kokoaminen

Luodaan lapsesta kuvaus, jossa on

kehityksen eri osa-alueet

vahvuudet

kiinnostuksen kohteet

mahdolliset oppimisvaikeudet

kehityksen haasteet

lapsen merkitykselliset lähiympäristöt

➤ Suunnitelman työstäminen ja dokumentointi

Tavoitteet

Lapsikohtaiset tavoitteet

Fyysiselle ja pedagogiselle ympäristölle asetettavat tavoitteet

ja muutosodotukset

Miten tavoitteisiin päästään

Kasvatuksen sisällöt ja keinot

Sosiaalinen ympäristö

Fyysinen ja pedagoginen ympäristö

Yhteisön arvot ja asenteet

Yhteistyö

Vastuunjako (esim. päiväkoti, vanhemmat, terapeutit)

Yhteistyön eteneminen

Lapsen mahdolliset tutkimusjaksot

Tiedon jakaminen

➤ Suunnitelman arviointi

Lapsen kehityksen seuranta (kuvauksen pohjalta)

Laaditun suunnitelman arviointi; miten ja milloin

Laadintaprosessi perustuu Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuun Työkaluja päivähoiton erityiskasvatukseen 2001, numero14

liite 1

KIURUVEDEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUSPALVELUT

Perusopetus alkaa 7- vuotiaana

**Koululaisten aamu- ja
iltapäivätoiminta (1.-2. lk)**

Metsäkoulu ja Lukio

Haja-asutusalue:

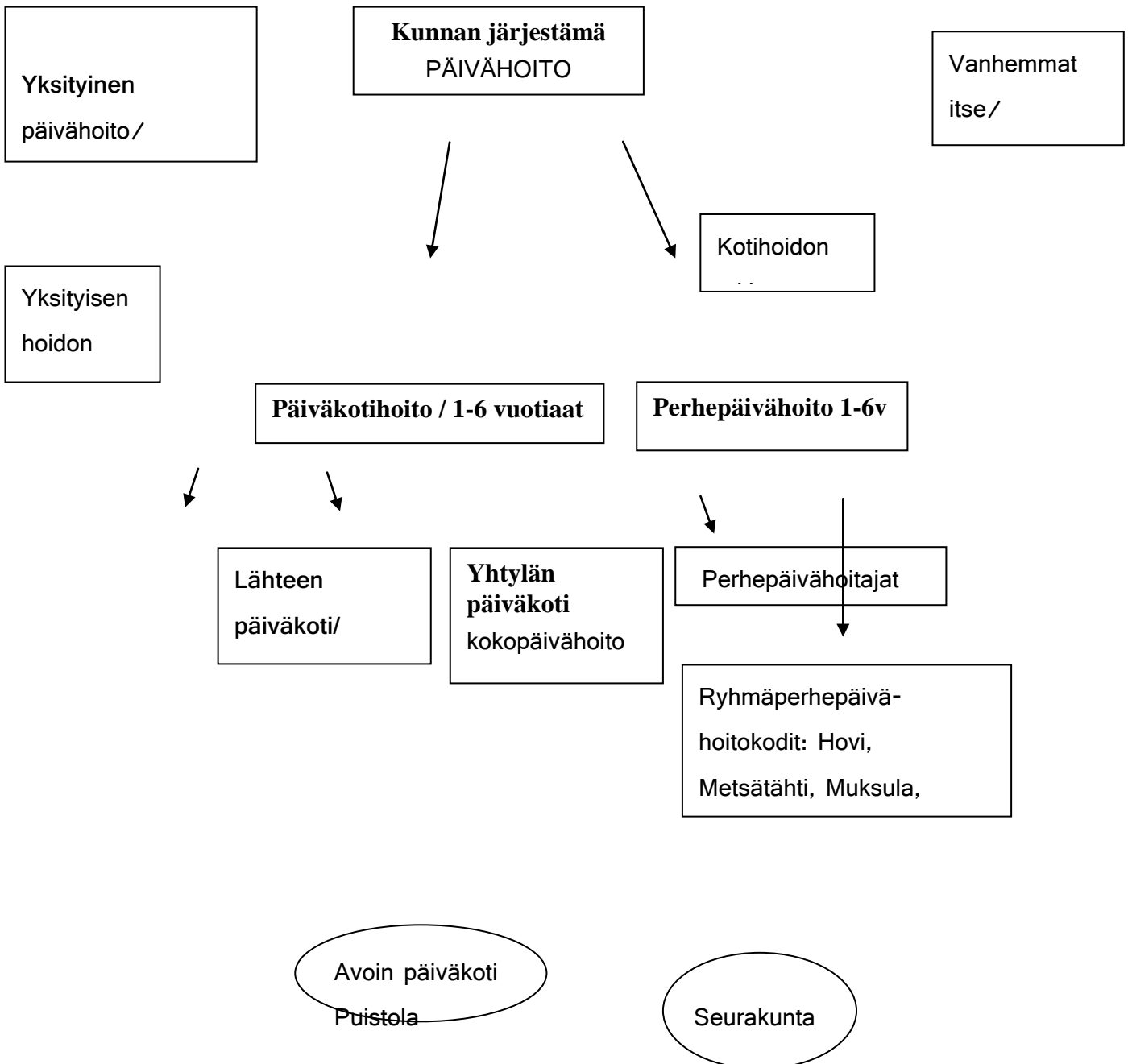
ryhmikset kouluilla /

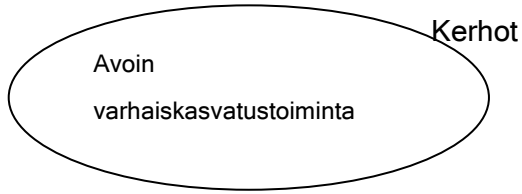
Esioppilaiden

aamu- ja iltapäivähoito

Puistolan päiväkoti

Esiopetus 6-vuotiaana / Koulutoimi

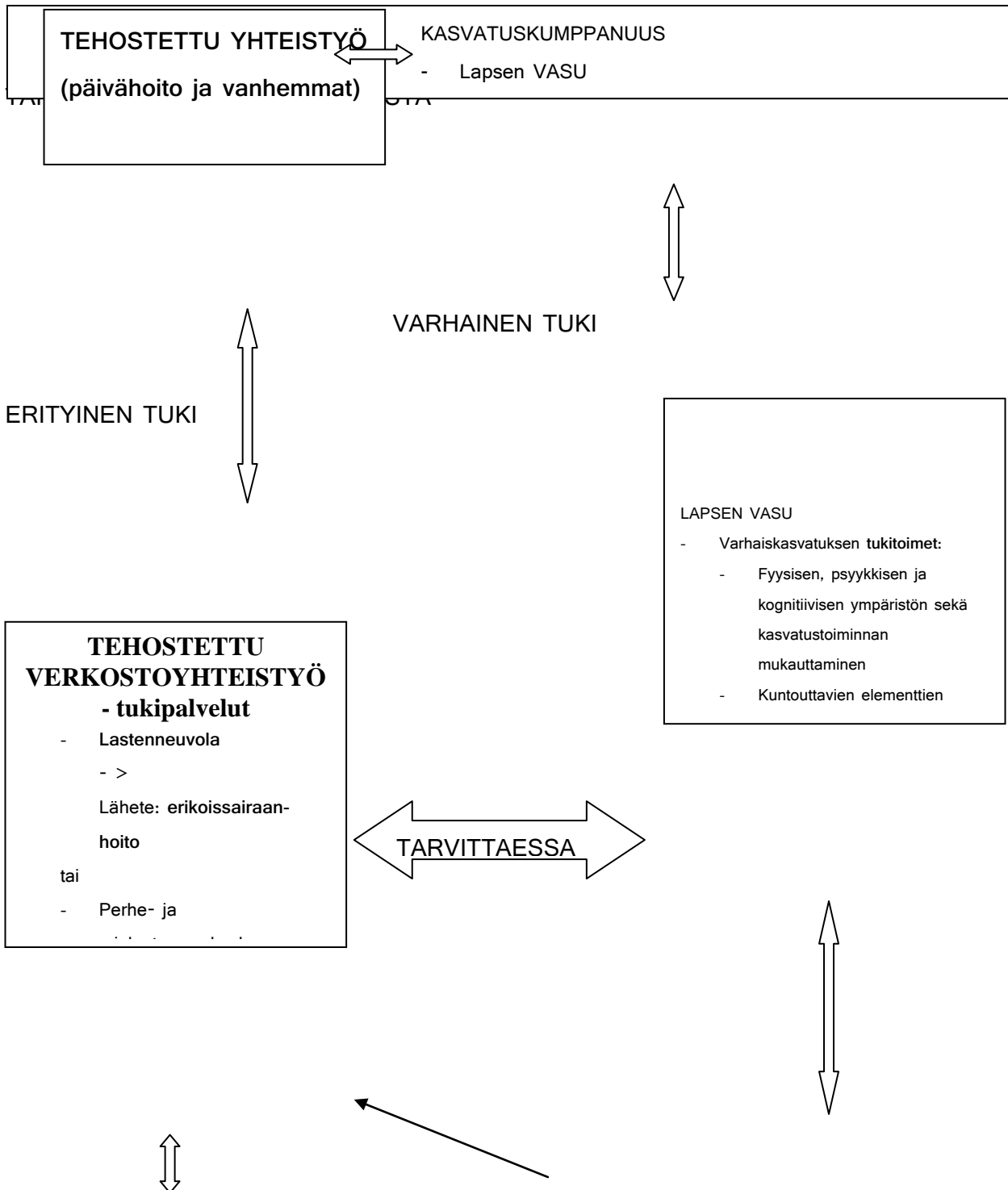

Liite 2

PÄIVÄHOIDON VERKOSTOYHTEISTYÖ

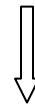
Käytänteet ja periaatteet

LAPSEN VASU

- Varhaiskasvatuksen yksilöllistäminen (PHL7a§)
päivähoidon pedagoginen toiminta
- Lapsen vasu:n toteutumisen seuranta ja arviointi

LAPSEN VASURHAISKASVATUSSUUNNITELMAN
TOTEUTUMISEN SEURANTA JA ARVIOINTI

NIVELVAIHEIDEN TIEDONSIIRTO YHTEISTYÖSSÄ VANHEMPIEN KANSSA
(siirtymät hoitopaikasta toiseen, päivähoidosta esiopetukseen sekä muutto toiselle paikkakunnalle)

Liite 3

Päivähoidon toteuttamista säätelevät lait ja asetukset

1. Laki ja asetus lasten päivähoitosta(19.1.1973/36, 16.3.1973/239)

Päivähoidon keskeinen ohjaamisen väline. Säätelee päivähoiton järjestämistä, toimintamuotoja, tavoitteita, päivähoitoruokailua ja -ympäristöä sekä erityistä tukea tarvitsevan lapsen kuntoutussuunnitelman laatimista.

Laki velvoittaa Kiuruveden kaupunkia järjestämään päivähoitoa siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin esiintyvä tarve edellyttää.

Asetus lasten päivähoidosta säätelee: päivähoitopaikan hakemista, päivähoidon osa- tai kokopäiväisyyttä, hoito- ja kasvatustehtävissä toimivien henkilöiden ja lasten määrän väliseen suhteeseen, perhepäiväkodissa hoidettavien lasten lukumäärää sekä päivähoitopaikan tarkistaminen.

2. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (20.12.1996/1128)

Laki suo perheille mahdollisuuden valita kunnallisen päivähoitopaikan, yksityisen hoitopaikan tai kotihoidon tuen väliltä.

3. Laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista (22.9.2008/812)

Sisältää päivähoidon asiakkaan osallistumiseen, kohteluun ja oikeusturvaan liittyvät keskeiset oikeudelliset periaatteet. Lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään päivähoitoon ja hyvään kohteluun. Laki määrittelee myös vaitiolovelvollisuutta ja salassapitoa sekä salassa pidettävien tietojen luovuttamiskysymyksiä.

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta edellä mainittujen asioiden lisäksi keskeistä on lain vaatimus siitä, että kaikille lasten päivähoidossa oleville lapsille on laadittava henkilökohtainen palvelu- ja hoitosuunnitelma.

4. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista(3.8.1996/734)

Laki säätelee päivähoito maksujen määräytymistä

5. Asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuudesta (21.8.1992/804)

Säätelee päivähoitohenkilöstön kelpoisuusehtoja

6. Hallintolaki (6.6.2003/434)

Lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa päivähoidossa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa sekä myös edistää päivähoidon (hallinnon) palvelujen laatua ja tuloksellisuutta.

7. Laki ja asetus yksityisten palveluiden valvonnasta(9.8.1996/603, 20.12.1996/1208)

Laki ja asetus säätelevät yksityisen päivähoidon tarjoamien palveluiden valvontaa

8. Lastensuojelulaki (5.8.1983/683)

Varhaiskasvatuksen näkökulmasta keskeisin sisältö liittyy lastensuojelulain 8. luvun erinäisiin säännöksiin koskien päivähoito henkilöstön ilmoitusvelvollisuutta perusturvalautakunnalle lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta.

9. Perusopetuslaki (136/2003) lisätty säädökset koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä ja rahoituksesta. Koskevat aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteita ja perusteita, toiminnan laajuutta, järjestämistä ja toimintasuunnitelmaa, aamu- ja iltapäivätoimintaan hakemista ja ottamista ja toimintaan osallistuvan lapsen oikeuksista.

10. Kuntalaki (17.3.1995/365)

Laki säätelee kuntien itsehallintoa ja tehtäviä, järjestyssääntöjä, valtuuston toimintaa, kunnan hallintoa, kunnan asukkaiden osallistumisoikeutta, luottamushenkilöstön asemaa, henkilöstöä, hallintomenettelyä ja taloutta sekä kuntien yhteistoimintaa.

Liite 4

Varhaiskasvatuksen kehittämiseksi julkaistut asiakirjat

1. Varhaiskasvatustyöryhmän muistio

Muistiossa pinotetaan muun muassa systemaattisen laadunhallinnan merkitystä laadultaan korkeatasoisen varhaiskasvatuksen turvaamiseksi lapselle. Laadunhallinta on osana jokapäiväistä työtä ja on jatkuva kehitys- ja muutosprosessi, jossa asiakasnäkökulman esiin nostaminen on olennaisen tärkeää.

2. Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset

Asiakirja sisältyi sosiaali- ja terveysalan tavoiteohjelmaan(TATO)

Asiakirjaan on koottu varhaiskasvatuksen toteuttamiseen liittyvät keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopistealueet. Perusta valtakunnalliselle ja kunnalliselle varhaiskasvatussuunnitelmalle. Laadun kehittämisen näkökulma on lasten ja perheiden tarpeet ja kasvatuskumppanuuden korostaminen.

3. EU:n lastenpäivähoidon laatutavoitteet

Tavoitteena on sitoutuminen yhteisiin päämääriin ja periaatteisiin sekä niiden suunnassa työskentelemiseen.

Laaditut tavoitteet ovat suosituksen omaisia ehdotuksia kymmenen vuoden toimintaohjelmaksi.

4. Hallitusohjelma

Tehdään aina hallituskaudeksi. Nykyisen ohjelman painopistealueet ovat lasten päivähoidon kehittäminen; päivähoitolain uudistaminen, perhepäivähoidon saatavuuden lisääminen ja perhepäivähoitajien aseman parantaminen kehittämällä kustannuskorvausjärjestelmää.

5. Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet

Ohjaa valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista

6. Kiuruveden kaupungin lapsipoliittinen ohjelma

